

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning.....	4
2.	Bygningsmæssige forhold mv.	5
2.1.	Generelt	5
2.2.	Belægningsafdelingerne	7
2.2.1.	Afdeling B	8
2.2.1.1.	Afdeling B1	8
2.2.1.2.	Afdeling B2	10
2.2.2.	Afdeling A	11
2.2.3.	Afdeling C	13
2.2.3.1.	Afdeling C1	13
2.2.3.2.	Afdeling C2	13
2.3.	Øvrige rum mv.....	14
2.3.1.	Observationscelle mv.....	14
2.3.2.	Besøgsrum	14
2.3.3.	Skole og bibliotek.....	15
2.3.4.	Arbejdsvægringsrum.....	15
2.3.5.	Sygestuer og lægeværelse	16
2.3.6.	Fritidsfaciliteter	16
2.4.	Arbejdspladser	17

3.	Arbejde, fritid, undervisning	19
3.1.	Arbejde mv.....	19
3.2.	Fritid	22
3.3.	Undervisning	23
4.	Lægebetjening mv.	24
5.	Belæg	25
5.1.	Sammensætning	25
5.2.	Stærke/svage indsatte	26
6.	Andre forhold	27
6.1.	Forplejning	27
6.2.	Euforiserende stoffer mv.....	28
6.3.	Overbelægning	29
6.4.	Trusler og vold mod personalet.....	29
6.5.	Talsmandsordningen	29
6.6.	Lukning af kondirummet i besøgstiden.....	30
6.7.	Tøjindkøb med rekvisition.....	30
6.8.	Arbejdstøj.....	31
6.9.	Madrasser	31
7.	Samtaler med indsatte	32
8.	Gennemgang af rapporter	32
8.1.	Anvendelse af håndjern.....	33
8.1.1.	.....	33
8.1.2.	.....	33
8.1.3.	.....	33
8.1.4.	.....	35

8.1.5.	36
8.1.6.	37
8.1.7.	38
8.1.8.	39
8.2. Disciplinærsager	40
8.2.1.	40
8.2.2.	41
8.2.3.	42
8.2.4.	44
8.2.5.	49
8.2.6.	50
8.2.7.	51
8.2.8.	53
8.2.8.1.	53
8.2.8.2.	57
8.2.9.	68
8.2.10.	68
8.2.11.	69
8.2.12.	69
8.2.13.	71
8.2.14.	73
9. Opfølgning	74
10. Underretning	74

1. Indledning

Den 1. januar 1997 trådte lov nr. 473 af 12. juni 1996 om Folketingets Ombudsmand i kraft. I bemærkningerne til lovforslagets § 18 blev det forudsat at ombudsmanden foretager systematiske inspektioner af fængsler til opfyldelse af en anbefaling fra Den Europæiske Komité vedrørende forebyggelse af tortur og anden umenneskelig behandling eller straf.

Som et led i inspektionsvirksomheden foretog jeg og tre af embedets øvrige medarbejdere den 9. februar 2000 inspektion af Statsfængslet på Søbysøgård. Tilstede under inspektionen var bl.a. fængselsinspektør Lisbeth S. Knudsen, overvagtimester Jørgen O. Jensen, fængselsforvalter Leif Hammer, undervisningsleder Eivind Rasmussen og forsorgsleder Jytte Steensgaard.

Ombudsmanden har en gang tidligere – i 1983 – foretaget inspektion af Statsfængslet på Søbysøgård.

Inspektionen den 9. februar 2000 bestod af en indledende samtale med ledelsen, samtale med samarbejdsudvalget, samtaler med de indsattes talsmænd, rundgang i fængslet og en afsluttende samtale med ledelsen. Jeg havde desuden samtale med tre indsatte som havde anmodet herom; to af disse modtog efterfølgende særskilte breve om behandlingen af de klagepunkter som de havde fremført.

I forbindelse med inspektionen anmodede jeg om rapportmateriale til gennemgang, jf. nærmere pkt. 8 nedenfor.

I tilslutning til inspektionen udarbejdede jeg

– et notat om iagttagelser under rundgangen i fængslet,

- et referat af det indledende møde med ledelsen,
- et referat af samtalen med samarbejdsudvalget og
- et referat af samtalen med afdelingernes talsmænd og ledelsens bemærkninger hertil under det afsluttende møde.

Med brev af 7. marts 2000 sendte jeg det nævnte materiale til fængslet idet jeg bad om at modtage eventuelle bemærkninger eller rettelser inden en måned. Referatet af samtalen med talsmændene blev samme dag sendt til de indsattes fællestalsmand med en tilsvarende anmodning. Jeg modtog herefter i brev af 24. marts 2000 ledelsens bemærkninger som er indarbejdet i rapporten.

Denne rapport har i en foreløbig udgave været sendt til Statsfængslet på Søbysøgård og Direktoratet for Kriminalforsorgen med henblik på myndighedernes eventuelle bemærkninger til de faktiske forhold som den foreløbige rapport måtte give anledning til. Jeg har ikke modtaget sådanne eventuelle bemærkninger fra myndighederne.

2. Bygningsmæssige forhold mv.

2.1. Generelt

Statsfængslet på Søbysøgård er et åbent statsfængsel beliggende ca. 18 km syd-vest for Odense.

Statsfængslet er beliggende i herregården Søbysøgårds bygninger. Søbysøgård blev købt af Justitsministeriet i 1931 til brug som ungdomsfængsel. Siden 1973 har fængslet været et almindeligt åbent statsfængsel.

Til fængslet hører ca. 127 ha landbrug hvor der dyrkes afgrøder som benyttes som foder for 105-130 stykker kvæg.

Herregårdens park er bevaret, og den grænser ned til en lille sø der således også er beliggende på fængselsområdet.

Den trefløjede hovedbygning indeholder administration, forsorg, skole, central-køkken, mødelokaler og motionsrum, mens belægningsafdelingerne er beliggende i separate, senere opførte bygninger.

Direktoratet for Kriminalforsorgen og Forsvarets Bygningstjeneste har i 1998 udarbejdet en bygningsanalyse med det formål at vurdere kriminalforsorgens anlægsbehov og behov for renovering af eksisterende anstalter. Analysen indeholder en kortlægning og vurdering af de eksisterende anstalter med hensyn til placering, størrelse, sikkerhedsmæssige forhold, bygningsstandard, vedligeholdelsesstandard, indretning og fleksibilitet mv.

Om Statsfængslet på Søbysøgård er der i bygningsanalysens afsnit B 11 b, om de åbne fængslers forslag til vedligeholdelse, forbedringer og nybygninger samt direktoratets/Justitsministeriets tilsynsførende arkitekts vurdering heraf, anført følgende (analysens side 65):

"Fængslet skal have udskiftet vinduer i slottet. Endvidere skal der udskiftes tage på køkkenbygningen og nogle lejeboliger, ligesom facader og veje skal renoveres. Den udvendige vedligeholdelse/modernisering beløber sig til godt 6 mio. kr. Der skal ofres knap 2 mio. kr. på tekniske anlæg. Dette omfatter brandalarmer, nyt varmeanlæg, udskiftning af låse og en renovering af elinstallationer. I lejeboligerne skal køkkenerne og badeværelser moderniseres, og de utætte vinduer skal udskiftes. Udgiften hertil udgør ca. 4 mio. kr. Fængslet har endnu ikke indført selvforplejning. Ombygning til selvforplejning koster ca. 5,1 mio. kr. Der skal indrettes butik i det gamle centralkøkken og indrettes møbelrenoveringsværksted i den gamle kostald. Disse projekter vil i alt koste ca. 1,7 mio. kr.

Samlet vurderes udgiften til vedligeholdelse at være **ca. 12 mio. kr.** Fængslets stand kan betegnes som bedre, og samlet vurderes udgiften til opretning at være **ca. 29 mio. kr.** Forbedringer udgør **ca. 7 mio. kr.**"

Bygningstjenesten har generelt foreslået at der udarbejdes individuelle vedligeholdelsesplaner og konkrete investeringsplaner eller alternativt et beslutningsgrundlag i form af en række fremtidsscenarier, jf. analysens side 73 med henvisning.

Kriminalforsorgen har på baggrund af resultaterne i bygningsanalysen udarbejdet en langsigtet plan (25-årsplan) for nybygning og modernisering af bygningsmassen og under hensyn til prioriteringen heri en fem års investeringsplan, jf. side 83 ff. Statsfængslet på Søbysøgård er ikke specifikt nævnt heri.

Jeg beder direktoratet om at redegøre for hvilke foranstaltninger (anlæg, renovering, modernisering) der ventes iværksat på baggrund af bygningsanalysen for så vidt angår Statsfængslet på Søbysøgård. Jeg beder endvidere om oplysning om hvornår foranstaltningerne forventes gennemført.

2.2. Belægningsafdelingerne

De fem belægningsafdelinger med stuer er placeret i to bygninger. Begge belægningsbygninger er på to etager med kælder. Foran bygningerne er der en græsplane med borde og bænke samt en legeplads.

Afdelingerne er aflåst om natten mellem kl. 21 og kl. 6. Fængslet er om natten bemanded med to oppegående nattevagter på afdeling A som runderer på alle afdelinger. Det blev oplyst at fængslet har udsigt til at få denne bemanning udvidet med endnu en nattevagt.

Vedrørende brandsikkerhed blev det oplyst at der er installeret brandalarm på afdelingerne, og at de enkelte stuer ikke aflåses og er uden tremmer for vinduerne.

Det var i øvrigt personalets opfattelse at der i nogen grad udøves selvjustits med hensyn til støj på belægningsafdelingerne, bl.a. fordi den del af de indsatte som er beskæftiget i stalden, møder meget tidligt om morgenen.

2.2.1. Afdeling B

Afdelingen er delt op i to; afdeling B1 i stueetagen har 14 pladser, mens afdeling B2 på 1. etage har 15 pladser.

2.2.1.1. Afdeling B1

B1 består af en række lokaler på hver side af en bred gang. I den ene ende af gangen ligger syv stuer på hver side, mens der i den anden ende er indrettet kontor, telefonboks, toilet, anretterkøkken og for enden et kombineret spise-/opholdsrum.

På selve gangen er der opstillet et bordtennisbord og et billardbord. Der var desuden tre lænestole.

Telefonboksen er udstyret med en korttelefon. Boksen havde ingen dør.

Stuerne:

Stuerne er på ca. otte m² med linoleumsgulv og malede vægge. De er alle udstyret med seng med brandhæmmende madras, bord, hylde med overskab, klædeskab, opslagstavle og en stol. Vinduet giver mulighed for frisk luft, og der er en persienne for.

Det er tilladt for de indsatte at medbringe eget fjernsyn og video. Fjernsynene på stuerne er ikke tilsluttet fællesantenne. Com-

putere må kun medbringes hvis den indsatte skal bruge udstyret til undervisning eller arbejde.

Jeg besigtigede under inspektionen følgende stuer efter eget valg:

Stue 44:

Stuen var indrettet med standardinventar som beskrevet ovenfor, men mangler dog overskabet. Den indsatte havde medbragt eget fjernsyn.

Stue 41:

Stuen var indrettet med standardinventar.

Toiletter:

Der er to toiletter med en fælles håndvask uden spejl. Der var adgang til rensesvæske og tilhørende vejledning.

Ved siden af toiletterne er der et rum med otte håndvaske med små spejle over. Det blev oplyst at rummet tidligere blev anvendt som badeværelse for de indsatte (inden der blev indrettet bad i kælderen).

Anretterkøkken:

Anretterkøkkenerne benyttes hovedsageligt til at anrette den platte med kold aftensmad som tilbydes de indsatte. Derudover kan køkkenerne i dagens løb anvendes til at brygge kaffe eller te og til opvarmning af mad mv. Anretterkøkkenet på afdeling B1 forekom veludstyret med en bordovn, mikroovn, køleskab, elkooger, brødrister og tre kogeplader. Der er flisevægge og stålbord.

Opholds-/spiserum:

Rummet er på ca. 40 m². Den ene del fungerer som spiserum med to lange spiseborde med plads til 14. Desuden er der en fryser og et dartspil.

Den anden del af lokalet, der er adskilt fra spiseafdelingen, bliver brugt til opholdsstue. Stuen er møbleret med sofaer og stole der har nyt blåt betræk på hynderne. Der er et fjernsyn, billeder på væggene, et stort akvarium, gardiner for vinduerne og mange grønne planter. Den afskærmning der er brugt til at adskille opholdsafdelingen fra spiseafdelingen, er udsmykket med et maleri.

2.2.1.2. Afdeling B2

Afdeling B2 er i alt væsentligt indrettet ligesom B1. Gangen var her udsmykket med litografier. Telefonboksen på gangen fremstod noget ramponeret.

Jeg bemærkede at der manglede rensesvæske på toilettet.

Det er en fejl at der ikke var adgang til rensesvæske på toilettet på afdeling B2. Jeg henviser til Direktoratet for Kriminalforsorgens rundskrivelse af 23. september 1996 om forsøg med rensesmiddel til forebyggelse af HIV/AIDS. Det fremgår af rundskrivelsens pkt. 3 at rensesvæske (og vejledning om anvendelsen heraf) bør stilles frit tilgængeligt for de indsatte på steder hvor fremstilling af en opløsning bestående af Klorin og vand kan foregå ubemærket, f.eks. på bade-/toiletrum. Jeg går ud fra at der nu i fornødent omfang er placeret rensesvæske og vejledning i anvendelsen heraf i toiletrummet.

Baderum:

I kælderen er der indrettet fælles badefaciliteter for afdelingerne B1 og B2.

I forrummet er der langs den ene væg fem håndvaske med tilhørende spejle, og langs den modsatte væg er der en bæk.

Brusebadet, der ligger bagved forrummet, er belagt med fliser på gulv og væg. Der er otte brusere, der var meget tilkalkede. Gennem det åbne kældervindue i bruserummet var der på tidspunktet for inspektionen blæst blade ind på gulvet i badet.

Vaskerum:

Ved siden af baderummet findes et vaskerum med to vaskemaskiner og en tørretumbler. Der lå affald på gulvet, og der var i det hele taget meget beskidt.

Trappen:

Jeg bemærkede at trappeopgangen mellem kælderen, afdeling B1 og afdeling B2 flere steder var beskidt med bl.a. henkastede cigaretskod.

2.2.2. Afdeling A

Afdeling A er beliggende i samme bygning som afdelingerne B1 og B2, men i den modsatte ende. Afdeling A optager både stueetagen og første sal. Fra stueetagen fører en trappe midt på gangen op til første sal, hvor alle stuerne er beliggende. I stueetagen findes et arbejdsvægringsrum, to sygestuer, kontor for læge og sygeplejerske, køkken, toilet samt et op-

holds- og spiserum. (Arbejdsvægringsrummet, sygestuerne og lægeværelset er nærmere omtalt nedenfor under pkt. 2.3. Øvrige rum mv.)

Der er åben etageadskillelse mellem stueetagen og første sal. På første sal er "hullet" ned til stueetagen overdækket med trådhegn med gelænder omkring.

Stuerne:

Der er stuer ned langs begge sider. Efter mit ønske så jeg under inspektionen stuerne 24 og 29.

Stue 24:

Stuen har ud over standardinventar en stor mængde ekstra inventar, bl.a. en sekretær, stort fuglebur med papegøje og computer der efter det oplyste blev brugt til skolearbejde.

Stue 29:

Denne stue var også udstyret med mange personlige genstande, bl.a. var der tæppe på gulvet og meget kunst på væggene samt fjernsyn og computer.

Opholds-/spiserum:

For enden af gangen ligger opholds- og spisestuen, der i det væsentlige er indrettet som det tilsvarende lokale på afdeling B1 der er beskrevet ovenfor.

Baderum:

Fællesbadet i kælderen under afdeling A minder om det på afdeling B, dog er der her kun fire vaske og seks brusere. Badet var tilkalket. På tids-

punktet for inspektionen var der også her blade på gulvet i bruseafdelingen pga. et åbent vindue. Spejlene er slidte, og der var fugtskader.

2.2.3. Afdeling C

Afdelingen er beliggende i en særskilt bygning ved siden af afdelingerne A og B. Afdeling C er ligesom afdeling B delt op i to afdelinger; afdeling C1 i stueetagen og afdeling C2 på første sal. Hele afdelingen var ny-malet.

2.2.3.1. Afdeling C1

C1 er indrettet i hovedtræk som afdeling B1 med stuer på begge sider af gangen, toilet, anretterkøkken og opholds-/spisestue i den ene ende. Gangen var ikke udsmykket eller møbleret.

I enden modsat opholds-/spisestuen er der på gangarealet opstillet et billardbord. Bagved findes et lille lokale hvor telefonen er anbragt. Der stod et gammelt slidt bord og en ramponeret kontorstol. Desuden var der en stor kasse med maleraffald, og der lå cigaretskod og brugte telefonkort på gulvet.

2.2.3.2. Afdeling C2

C2 har som den eneste afdeling ikke kombineret spise-/opholdsstue. Her var spisebordene placeret på gangen, der er udsmykket med filmplakater. Opholdsrummet er indrettet ligesom på de andre afdelinger.

Jeg så stue 81, der var indrettet med en prøve på det renoverede inventar som er fremstillet på møbelrenoveringsværkstedet.

De renoverede møbler gav stuen et tiltrængt "løft". Jeg noterede mig at det er meningen at samtlige stuer efterhånden skal møbleres med inventar der er renoveret på møbelrenoveringsværkstedet, og at man forventer at nå ca. 40 stuer i løbet af 2000.

Rengøringsstandarden på de fem afdelinger var efter min opfattelse generelt dårlig. Dette gjorde sig især gældende i de lokaler hvor de indsattes fællesfaciliteter findes, f.eks. i vaskerummet i kælderen under afdeling B1 og B2, i brusebadene og i telefonrummet på afdeling C1.

Jeg går ud fra at ledelsen vil påse at der rettes op på rengøringsforholdene på belægningsafdelingerne.

2.3. Øvrige rum mv.

2.3.1. Observationscelle mv.

Statsfængslet på Søbysøgård har hverken observations- eller sikringsceller.

2.3.2. Besøgsrum

Fængslet har ingen egentlige besøgsrum da besøg gennemføres på de indsattes stuer og på de udendørs arealer foran belægningsafdelingerne (hvor der bl.a. er en legeplads) eller i parken.

Besøg kan finde sted på fredage fra kl. 15.30 til kl. 18.30 og på lørdage, søn- og helligdage fra kl. 14.00 til kl. 19.00.

Besøgsordningen fungerer efter talsmændenes udsagn tilfredsstillende.

2.3.3. Skole og bibliotek

Skolen, der har til huse på første sal i hovedbygningen, råder over flere lokaler.

Selve klasseværelset er på ca. 20 m². Der er stole til 12 elever ved det hesteskoformede bord. Derudover er der et kateder, en tavle og et danmarkskort.

Ud over klasseværelset er der et særligt edb-lokale som er udstyret med ni computere med Windows 98. Edb-undervisningen foregår i tre-månedersforløb.

Pauserne tilbringes i et pauserum der er møbleret med borde, stole og et fjernsyn.

Skolen har sit egen køkken. En til to gange hvert semester bliver køkkenet benyttet når der arrangeres et sammenskudsgilde.

Skolen råder over et bibliotek der ikke længere bliver opdateret, men som indeholder mange ældre bøger.

2.3.4. Arbejdsvægringsrum

Arbejdsvægringsrummet er beliggende på gangen i stueetagen på afdeling A. Rummet kaldes også "motivationsrummet" og er på ca. 15 m². Det er udelukkende møbleret med et bord og fem træstole. Der er til den ene side vinduer med udsigt over markerne og til den anden side et matteret vindue ud mod gangen.

Om anvendelsen af arbejdsvægringsrummet henviser jeg til det jeg har anført nedenfor under pkt. 3.1.

2.3.5. Sygestuer og lægeværelse

Der er to sygestuer på gangen i stueetagen på afdeling A. Sygestuerne, der er på størrelse med en almindelig stue, er begge udstyret med en køjeseng med madrasser (to sovepladser). Den ene sygestue har derudover et skab, mens den anden har tre stole.

Madrasserne var beskidte. I begge stuer var der tegnet på væggene, og der var beskidt på gulvet.

Sygestuernes standard var efter min opfattelse ikke tilfredsstillende. Jeg henstiller til ledelsen at der iværksættes rengøring og maling af stuerne, og at madrasserne udskiftes.

Jeg henviser i øvrigt til det som jeg har anført nedenfor under pkt. 3.1.

Lægeværelset ligger over for sygestuerne. Under inspektionen blev det oplyst at medicinskabet altid er aflåst, og at sygejournalerne er låst inde når sygeplejersken går hjem.

Jeg foretager mig ikke mere vedrørende dette spørgsmål.

2.3.6. Fritidsfaciliteter

På fængslets område er der mulighed for at spille fodbold, tennis, beach volley, minigolf og petanque eller at tage en tur i robåden på søen. Der er endvidere et kondirum, og der gives også i fritiden undervisning i kera-

mik og træsløjd. På hver afdeling findes der som nævnt desuden både billard og bordtennis.

Kondirummet er beliggende i hovedbygningen. Det er et stort lyst lokale. Der er tæppe på gulvet, og væggene er malet. Der er flere store spejle på væggene. Der er et musikanlæg til rådighed.

Kondirummet har mange styrketræningsmaskiner både til under- og overkrop. Desuden er der en motionscykel, en gammel boksepude og en ribbe. Der forefandtes et ringbind med vejledning til maskinerne.

Kondirummet bar præg af flittigt brug.

I rummet ved siden af kondirummet er der opstillet et solarium som de indsatte kan benytte mod betaling. Det koster kr. 75 for ti gange. Der er papir og desinficeringspray så solariet kan rengøres efter brug. Ledelsen oplyste at de indsatte selv har finansieret solariet og selv bestyrer betalingsordningen.

De indendørs fritidsfaciliteter fremstod i pæn stand omend kondirummet bar præg af flittigt brug. Også udendørsområderne gjorde et godt indtryk. Fritidsfaciliteterne giver mig ikke anledning til yderligere bemærkninger.

2.4. Arbejdspladser

Af fængslets arbejdspladser så jeg under rundgangen møbelreoveringsværkstedet og stalden.

Møbelrenoveringsværkstedet er beliggende i en af de gamle avlsbygninger. På møbelrenoveringsværkstedet renoveres brugte kontormøbler. Møblerne bliver spartlet og slebet før de bliver sprøjtelakeret.

Selve sprøjtelakeringen foregår i en sprøjtekabine der har en kraftig udsugning. De indsatte bliver tilbudt masker til dette arbejde. Efter at møblerne er blevet sprøjtet, kommer de ind i et afdunsningsrum.

Jeg går ud fra at det personale der er tilknyttet møbelrenoveringsværkstedet, er opmærksomme på vigtigheden af at de indsatte benytter masker og eventuelt andre beskyttelsesmidler, og orienterer de indsatte om eventuelle konsekvenser af manglende brug af sådan beskyttelse.

Når møblerne er færdige, bliver de opbevaret i et stort lagerrum der også indeholder møbler der endnu ikke er renoveret. Ud over kontormøblerne er det meningen at inventaret i alle stuerne skal renoveres. Som omtalt ovenfor så jeg på belægningsafdeling C2 en stue der var indrettet med de renoverede møbler.

Jeg beså endvidere en nyere staldbygning med ca. 130 småkalve.

Driften er under omlægning til økologi. Det blev oplyst at der desuden er planer om eventuelt at samle ungalvene på Statsfængslet på Kragshovede således at denne del af landbrugsdriften i givet fald falder bort.

3. Arbejde, fritid, undervisning

3.1. Arbejde mv.

Ud over arbejde i mark og stald har de indsatte mulighed for at blive beskæftiget i blomstergartneriet, i tømrer-, smede- eller malerværksted, i møbelrenoveringsværkstedet, på produktionsskole, i køkkenet, som chauffør eller med rengøring af belægningsafdelingernes fællesarealer (gangmænd).

Blomstergartneriet modtager (også) en del af de indsatte for hvem beskæftigelsen mest har karakter af sysselsætning. Gartneriet er det beskæftigelsesområde som det er sværest at få til at "løbe rundt" økonomisk.

De indsatte "søger" selv ved personlig henvendelse arbejde hos værkmesteren inden for det område hvor de ønsker at blive beskæftiget.

Malerværkstedet og landbruget er godkendte som praktiksteder for malerlærlinge og landbrugselever – dog således at disse modtager samme løn som de øvrige indsatte.

Inden for de seneste ca. fire år forud for inspektionen har fire indsatte afsluttet en egentlig landbrugsuddannelse i fængslet.

Talsmændene nævnte under samtalen et par ulykkestilfælde med en fodervogn i stalden.

Ledelsen bemærkede herom at der har været to tilfælde af fejlbetjening af maskinen inden for to til tre måneder. Arbejdstilsynet kontaktes hvis der er tvivl om en maskines sikkerhed. Ledelsen lovede at minde personalet i stalden om at der skal vejledes tilstrækkeligt i brugen af de forskellige maskiner.

Jeg foretager mig ikke videre vedrørende de omtalte ulykkestilfælde.

Talsmændene kom desuden ind på at beskæftigelsespligten i fængslet også omfatter førtidspensionister.

Ledelsen forklarede herom at det er korrekt at man opretholder fuld beskæftigelsespligt for pensionister, medmindre fængselslægen sygemelder den pågældende. Hvis en indsat der kunne sygemeldes for hele afsoningen, ønsker at være beskæftiget, forsøger fængslet at finde en skånsom placering i samarbejde med arbejdspladserne, evt. på deltid. En sådan indsat får fuld arbejdsdusør. Det samme gælder andre indsatte som ikke helbredsmæssigt kan klare en hel arbejdsdag. Indsatte der sygemeldes i overensstemmelse med gældende regler, oppebærer dagpenge.

Jeg foretager mig ikke videre vedrørende spørgsmålet.

Vedrørende beskæftigelsen i fængslet blev det i øvrigt oplyst at beskæftigelsespligten tages alvorligt. Stort set alle er i gang. For år tilbage havde fængslet problemer med fravær på op til 25 procent. Man valgte på den baggrund at etablere et arbejdsvægringsrum ("motivationsrum") og sygestuer. I 1999 var antallet af arbejdsvægrenende indsatte herefter faldet til gennemsnitligt 1,1 personer pr. dag. Arbejdsvægrenende indsatte anbringes i det aflåste arbejdsvægringsrum og må alene medbringe drikkevarer og læsestof. Bøde og enrumsanbringelse anvendes derimod ikke som sanktion i arbejdsvægringssituationer.

I min rapport om inspektion af Statsfængslet Møgelkær den 7. juni 1999 er der anført følgende om anbringelse af arbejdsvægrenende indsatte i arbejdstiden:

”Ved arbejdsvægring bliver den indsatte pålagt i arbejdstiden at tage ophold i en af de to forhørs-celler i isolationsafdelingen. Der er ikke tale om egentlige enrumsanbringelser; anbringelsen sker for åben dør, dog uden at den indsatte har tilladelse til at forlade cellen, og de indsatte bliver sendt ud så snart de ønsker at arbejde idet formålet med anbringelsen i isolationsafdelingen er at flytte de indsatte fra hjemmeafdelingen hvor der som udgangspunkt ikke skal være indsatte i arbejdstiden, og at motivere de indsatte til at arbejde.

Efter §§ 13 – 15 i Direktoratet for Kriminalforsorgens cirkulære af 28. september 1992 om arbejdstid og arbejdspenge samt ydelser til kost og selyforvaltning til indsatte i kriminalforsorgen er reaktionerne ved tilsidesættelse af beskæftigelsespligten løntræk, bortvisning, bøde, henvisning til anden beskæftigelse og bortfald af tillæg. Udover de i §§ 13, 14 og 15 nævnte reaktioner kan der i gentagne tilfælde af tilsidesættelse af beskæftigelsespligten træffes beslutning om enrumsanbringelse i henhold til gældende regler herom, jf. cirkulærets § 16.

Ifølge direktoratets vejledning af 28. september 1992 om cirkulæret beror det på den enkelte institutions interne regler, hvor den indsatte i arbejdstiden skal opholde sig, sålænge vedkommende tilsidesætter beskæftigelsespligten.

De mulige reaktioner ved tilsidesættelse af beskæftigelsespligten er efter cirkulæret af 28. september 1992 løntræk, bortvisning, bøde, henvisning til anden beskæftigelse og bortfald af tillæg. I gentagne tilfælde af tilsidesættelse af beskæftigelsespligten kan der ske enrumsanbringelse.

Jeg må forstå direktoratets vejledning af 28. september 1992 om institutionens beslutning om hvor den beskæftigelsesvægrende skal opholde sig som sigtende til en praktisk foranstaltning og ikke (også) til en form for sanktion som der efter min opfattelse udtømmende er gjort op med i cirkulæret af 28. september 1992.

Jeg beder Direktoratet for Kriminalforsorgen om at udtale sig om den fremgangsmåde der anvendes af Statsfængslet Møgelkær.”

Jeg har endnu ikke modtaget Direktoratet for Kriminalforsorgens udtalelse i den anledning. Jeg foretager mig derfor ikke på nuværende tidspunkt mere vedrørende den efter min opfattelse tilsvarende fremgangsmåde som benyttes på Statsfængslet på Søbysøgård.

Vedrørende sygdommelding forklarede ledelsen at hvis en indsat oplyser at være syg, lægges dette til grund. Udgangspunktet er herefter at den pågældende skal opholde sig på en af sygestuerne, medmindre sygeplejersken vurderer at den indsatte kan komme på egen stue.

Under opholdet på sygestuerne modtager den pågældende ikke nødvendigvis nogen form for lægelig behandling.

Ovenfor under pkt. 2.3.5. har jeg beskrevet sygestuerne.

Indretningen af stuerne, det forhold at en indsats oplysning om at han er syg, uden videre lægges til grund, det forhold at den pågældende ikke nødvendigvis modtager nogen form for lægelig behandling, og det forhold at nogle syge får tilladelse til at opholde sig på deres egen stue, kan efterlade det indtryk at stuerne i nogle tilfælde anvendes for at modvirke "pjækkeri".

Efter min umiddelbare opfattelse bør en indsat der erklærer sig syg, enten godtages af sundhedspersonalet som syg og da undergives den nødvendige lægelige behandling – eller afvises som værende syg og da behandles som en rask, f.eks. i forhold til beskæftigelsespligten.

Jeg anmoder statsfængslet og Direktoratet for Kriminalforsorgen om at udtale sig om dette spørgsmål. Jeg beder i den forbindelse oplyst efter hvilke kriterier det afgøres om en indsat der erklærer sig syg, skal tage ophold på en sygestue eller på egen stue.

3.2. Fritid

Ud over det ovenfor anførte om fritidsfaciliteter mv. i fængslet er der mulighed for at deltage i aktiviteter uden for fængslet.

I vinterhalvåret kan en gruppe af de indsatte således en gang om ugen tage til fodboldtræning og badminton i en nærliggende sportshal, ligesom der er ugentlige ture til svømmehallen i Ringe og til det lokale kommunebibliotek i Årslev.

Herudover arrangeres der lejlighedsvis forskellige former for udflugter for grupper af indsatte.

De indsatte kan deltage i biblioteksbesøg og gudstjeneste efter otte dages ophold, men deltagelse i andre udflugter, f.eks. ture til svømmehal, kræver at den pågældende har tilladelse til udgang.

Hver afdeling abonnerer på B.T., Ekstra Bladet, Fyns Stiftstidende og Kristeligt Dagblad til de indsatte.

3.3. Undervisning

I skolen bliver der undervist i dansk, matematik, engelsk og edb.

Derudover kan de indsatte have frigang til at deltage i undervisning i Odense. Det kan f.eks. være undervisning på VUC, AMU og teknisk skole. Specialundervisning foregår hos AOF.

Skolens personale tager sig også af undervisningen i arresthusene i Assens og Svendborg.

De indsatte kan på Søbysøgård gå til eksamen på 9.-10. klasses niveau. Til eksamen kommer der en censor udefra.

Som noget nyt indgår der som et forsøg et kreativt fag i dagskolens fuldtidsundervisning. Dette foregår ikke i skolen, men i en særskilt bygning kaldet ”den røde barak” (som dog nu er malet grøn), hvor der bl.a. er keramikværksted.

Undervisningsfunktionen bliver varetaget af undervisningslederen, en fuldtidsansat lærer og timelærere. På tidspunktet for inspektionen manglede der en lærer til dansk og engelsk da den tidligere lærer havde sagt op. En tidligere timelærer forventedes dog ansat kort efter inspektionen til at dække den manglende undervisning (12 timer ugentligt).

Ledelsen bekræftede talsmændenes udsagn om at der ofte er ventetid på undervisning; ventetiden kan være længere end de 14 dage som talsmændene anslog. Skolen er normeret til otte elever, men i perioder har man været oppe på 11-12 elever ad gangen. I ventetiden bliver den indsatte anvist arbejde, og en del vælger at blive på arbejdsstedet når der efterfølgende bliver plads til dem i skolen.

Det blev i den forbindelse nævnt at der i det indeværende semester som et forsøg også var mulighed for at deltage i deltidsundervisning i edb en formiddag om ugen.

To udefrakommende beboere i lokalområdet deltog på tidspunktet for inspektionen i fængslets edb-undervisning. Muligheden for mod en mindre betaling at deltage i fængslets undervisning annonceres i en lokalavis.

Det oplyste vedrørende arbejde, fritid og undervisning giver mig ikke anledning til yderligere bemærkninger.

4. Lægebetjening mv.

Lægen, der er en alment praktiserende læge, er til stede i fængslet en gang ugentligt.

Sygeplejersken er til stede på hverdage mellem kl. 8.00 og kl. 14.00, bortset fra fredag.

Om lægebetjeningen gjorde talsmændene gældende at det er muligt at blive henvist til specialist mv. i begyndelsen af året, men senere, når det budgetterede beløb er brugt, bliver det sværere.

Talsmændene mente desuden at det er svært at blive sygemeldt.

Ledelsen afviste at en indsat nogensinde har fået afslag på henvisning til nødvendig lægelig specialbehandling af økonomiske årsager.

Der er almindeligvis ikke klager over kort varighed af sygemeldinger o.l.

Jeg foretager ikke mere vedrørende spørgsmålet om (special)lægebetjening.

5. Belæg

5.1. Sammensætning

Fængslet har en kapacitet på 84 pladser og modtager mandlige domfældte, fortrinsvis fra Fyn. Af et notat udarbejdet af fængslet til orientering for omverden om fængslets forhold fremgår det at Søbysøgård (og andre åbne statsfængsler) sammenlignet med de lukkede fængsler har flere førstegangsstraffede, langt flere med kun korte forstraffe og langt flere der indkaldes fra fri fod. Dommenes længde varierer fra 30 dages fængsel op til otte til ti år.

Fængselsledelsen havde forud for inspektionen udarbejdet et notat med nøgletal vedrørende belægget pr. 2. februar 2000. Heraf fremgår det at belægget på dette tidspunkt var på 83 indsatte hvoraf otte ikke var danske statsborgere.

Gennemsnitsalderen for de indsatte var 32,3 år.

Den gennemsnitlige domslængde var 22,33 måneder; dog var den typiske domslængde betydeligt kortere – f.eks. skulle 23 indsatte afsone domme på til og med tre måneders fængsel.

Den gennemsnitlige opholdstid var beregnet til 7,67 måneder (fra indsættelsen på Søbysøgård til forventet løsladelsesdato). Heraf havde 31 indsatte en forventelig opholdstid på til og med tre måneder, og 21 indsatte mellem tre måneder og til og med seks måneder.

Det blev under inspektionen oplyst at fængslet normalt har et godt forhold til det omgivende samfund. Kort før julen 1999 havde der dog været en uheldig episode hvor en indsat fra fængslet havde begået flere indbrud i den nærliggende landsby.

5.2. Stærke/svage indsatte

Narkotikarelateret gældsstiftelse og andre afhængighedsforhold affødt af narkotikamisbrug/-handel i fængslet fører ifølge fængselsledelsen til en del bortgange og af og til voldsepisoder.

Søbysøgård har ikke mulighed for at lade indsatte anbringe i frivilligt enrum. Hvis en indsat ønsker dette, må den pågældende anbringes i et arresthus.

Talsmændene havde ikke særlige bemærkninger til spørgsmålet om stærke/svage fanger. Det blev dog bemærket at det kan være belastende at afsone sammen med psykisk afvigende indsatte og personer der er dømt for visse bestemte former for kriminalitet.

Det er naturligvis ikke acceptabelt hvis indsatte trues med eller udsættes for vold, bringes i afhængighedsforhold til andre indsatte eller i øvrigt udnyttes på baggrund af handel med euforiserende stoffer. Jeg går ud fra at ledelsen og det øvrige personale er særligt opmærksomme på dette problem og i videst muligt omfang gennemfører foranstaltninger der sikrer at sådanne forhold undgås eller afhjælpes.

6. Andre forhold

6.1. Forplejning

Søbysøgård er et af de sidste fængsler i landet uden selvforplejning. Fængslet er meget interesseret i at få gennemført en selvforplejningsordning, og noget sådant er da også ”på planen” for 2000. Det forventedes på tidspunktet for inspektionen snart at blive afklaret om de økonomiske forudsætninger herfor også er til stede. Ledelsen påpegede at spørgsmålet om indførelse af selvforplejning er et direktoratsanliggende.

Indførelse af selvforplejning vil i byggeperioden medføre dobbeltbelægning med køjesenge på stuerne. Byggeperioden forventes at blive på ca. tre måneder for hver af de tre belægningsbygninger.

Ud over selvforplejningsprojektet er fængslet ikke bekendt med hvilke af de tiltag der er omtalt i bygningsanalysen og i forbindelse med bygningssyn, der i direktoratet er konkrete planer om at gennemføre.

Jeg beder fængslet og Direktoratet for Kriminalforsorgen om at redegøre for om og i givet fald hvad der siden er besluttet vedrørende gennemførelse af planerne om at indføre selvforplejning.

Vedrørende gennemførelse af foranstaltninger omtalt i bygningsanalysen henviser jeg til den redegørelse som jeg har bedt direktoratet om ovenfor under pkt. 2.1.

Man spiser på afdelingerne, hvor gangmanden har stillet den varme mad frem til frokost, og til aften er der platter med fire slags pålæg.

Talsmændene oplyste bl.a. at der er anretterkøkkener på afdelingerne, men at der mangler udsugning. Der er mange madklubber hvor indsatte sammen laver deres egen mad.

6.2. Euforiserende stoffer mv.

Det blev under inspektionen oplyst at der normalt gennemsnitligt er 18-20 indsatte med svære stofmisbrugsproblemer (og derudover en del alkoholikere). Man foretager jævnligt visitationer, også med hunde, men det er vanskeligt at undgå indsmugling af narkotika, især henset til at fængslet er et åbent fængsel beliggende lige ud til offentlig vej og med store tilstødende arealer.

Narkotika forefindes normalt kun i små mængder ad gangen – indsmugling af større mængder ”betaler sig” ikke idet der er forholdsvis nem adgang til jævnligt at modtage forsyninger, f.eks. via depoter i terrænet. Problemer med spiritus i fængslet forekommer i perioder. På grund af fængslets beliggenhed kan handel med narkotika og evt. spiritus foregå diskret.

Nedtrapning af stofmisbrugere forestås af lægen. Der anvendes både Metadon og Fenemal. Hvis en indsat er i behandling i det amtslige behandlingscenters regi (eller Odense Kommune), fortsættes behandlingen hvis det er i overensstemmelse med behandlingsplanens vilkår. Indsatte misbrugere som ikke er i behandling, forsøger man at overtale til at indlede behandlingsforløb.

Talsmændene mente ikke at der er særlige narkoproblemer i fængslet.

Jeg henviser til det der er anført ovenfor under pkt. 5.2. om ”stærke/svage indsatte” vedrørende narkotikarelaterede afhængighedsforhold mellem de indsatte.

6.3. Overbelægning

Talsmændene oplyste på forespørgsel at der af og til er overbelægning i fængslet. I disse tilfælde anbringes der midlertidigt indsatte på sygestuerne.

Foreholdt dette bekræftede ledelsen at det undtagelsesvis forekommer i en enkelt dag eller to.

Jeg beder fængslet om at fremkomme med mere præcise oplysninger om omfanget af overbelægning i fængslet og om eventuel placering af indsatte i sygestuerne. Jeg henviser i den forbindelse til det som jeg har anført ovenfor under pkt.2.3.5. om sygestuernes indretning mv.

6.4. Trusler og vold mod personalet

På forespørgsel blev det oplyst at trusler og vold mod personalet forekommer. Egentlige voldsepisoder finder dog meget sjældent sted. Trusler eller vold medfører overførsel til fortsat afsoning i Statsfængslet i Nyborg eller i et arresthus.

Jeg foretager mig ikke mere vedrørende dette spørgsmål.

6.5. Talsmandsordningen

Efter de interne retningslinier skal der afholdes kvartalsvise talsmandsmøder med ledelsen. Ledelsen oplyste at det vist ikke helt blev overholdt i 1999.

De indsatte har sjældent emner til dagsordenen, men bringer gerne forskellige ting frem når først der afholdes møde. Talsmændene for de forskellige belægningsafdelinger har adgang til indbyrdes at afholde møder efter behov.

Jeg går ud fra at ledelsen er enig i at det bør tilstræbes at de interne bestemmelser om medindflydelse for de indsatte overholdes. Jeg foretager ikke mere vedrørende spørgsmålet.

6.6. Lukning af kondirummet i besøgstiden

Talsmændene var utilfredse med at kondirummet er lukket i besøgstiden i weekenden (kl. 14.00 til kl. 19.00) på grund af et par episoder hvor forskellige gæster var gået direkte ind i rummet. Det er især et problem for de indsatte som ikke har besøg, og som derfor gerne vil benytte kondirummet. En af talsmændene foreslog at rummet bliver åbnet fra en time efter besøgstidens begyndelse.

Ledelsen forklarede at det var uafklaret hvorledes problemet skal løses, og at dette afventede drøftelser med personaleorganisationerne. Ledelsen var bekendt med de indsattes løsningsforslag.

Jeg beder fængslet om at oplyse om der er fundet en løsning vedrørende brugen af kondirummet i besøgstiden i weekenden. I bekræftende fald beder jeg fængslet om nærmere oplysninger om hvad der er blevet besluttet.

6.7. Tøjindkøb med rekvisition

En af de indsatte klagede under inspektionen over at rekvisitioner til tøjindkøb udstedt af fængslet efter bevilling fra kommunen kun kan bruges i en bestemt tøjbutik, og at alle bevilgede beklædningsgenstande skal købes samtidig.

Ifølge fængslets interne regelsamling kan indkøb af beklædning med rekvisition således alene ske i forretningen ”Jørgen og Jørgine” i Odense.

Jeg beder fængselsledelsen om nærmere at redegøre for baggrunden for at alle tøjindkøb med rekvisition placeres i én bestemt forretning. Jeg beder endvidere om at få oplyst om der er indgået aftale med den pågældende forretning om f.eks. særlige (favorable) vilkår for de indsattes handel i forretningen. Jeg beder om Direktoratet for Kriminalforsorgens bemærkninger til det fængslet anfører.

6.8. Arbejdstøj

Talsmændene mente at der er mangel på nyt arbejdstøj, og at det tager for lang tid inden tøjet udleveres. De anførte videre at tøjet ofte er aflagt og ikke passer den pågældende.

Noget lignende gør sig angiveligt gældende for så vidt angår fodtøj. Der udleveres gummistøvler og træsko, men det er efter talsmændenes opfattelse ikke godt nok i frostvejr. Talsmændene efterlyste træskostøvler med for, som angiveligt udleveres til de indsatte i Statsfængslet Renbæk.

Ledelsen oplyste under den afsluttende samtale og i brev af 24. marts 2000 at der jævnlige indkøbes arbejdstøj af rimelig kvalitet, men det kan have en tilbøjelighed til at forsvinde. Dette gælder især thermojakker.

Thermojakker udleveres til alt udendørs arbejde samt stald- og drivhusarbejde.

Arbejdstøjet til arbejde i stalden og til køkkenarbejde lejes fra Statsfængslet på Kragshoved på grund af særlige hygiejnekrav.

Ledelsen bekræftede at der alene udleveres gummistøvler og træsko, hvilket ledelsen finder er tilstrækkeligt – brugt sammen med sokker.

Jeg foretager ikke mere vedrørende spørgsmålet om arbejdstøj og -fodtøj.

6.9. Madrasser

Talsmændene var enige om at madrasserne er for dårlige.

Jeg forelagde efterfølgende talsmændenes klage for ledelsen, som oplyste at madrasserne købes i Statsfængslet i Vridsløselille efter Direktoratet for Kriminalfor-

sorgens anvisning. Der er først for nylig blevet klaget til ledelsen over madrasserne, og ledelsen har rettet skriftlig henvendelse til direktoratet om problemet.

Spørgsmålet om kvaliteten af sengemadrasserne og muligheden for at medbringe egen madras er allerede genstand for behandling i forbindelse med ombudsmandens inspektion af Statsfængslet i Horsens og inspektionen af Statsfængslet på Kragsskovhede. Jeg foretager derfor ikke på nuværende tidspunkt mere vedrørende spørgsmålet i relation til inspektionen af Statsfængslet på Søbysøgård. Jeg beder dog om at blive underrettet om Direktoratet for Kriminalforsorgens svar på fængslets skriftlige henvendelse om spørgsmålet.

7. Samtaler med indsatte

Jeg havde samtaler med tre indsatte. Under det afsluttende møde med fængslets ledelse forelagde jeg de indsattes klager for ledelsen.

To af disse har desuden som nævnt fået særskilt svar vedrørende de punkter som de bragte frem under samtalen. De indsattes klager indgår i øvrigt i rapporten hvor det er relevant.

8. Gennemgang af rapporter

Ved starten af inspektionen bad jeg om at modtage kopi af rapportmateriale vedrørende anvendelse af håndjern i 1999 og de første 20 disciplinærsager efter den 1. oktober 1999 (uanset sagens udfald).

Ved min gennemgang af det modtagne materiale er jeg ikke gået ind i en nærmere vurdering af baggrunden for de beslutninger der er truffet. Jeg har navnlig haft opmærksomheden henledt på om

proceduren i forhold til de gældende regler er blevet fulgt. Jeg har også været opmærksom på spørgsmålet om overholdelse af reglerne om notatpligt.

Efter gennemgangen bemærker jeg følgende:

8.1. Anvendelse af håndjern

8.1.1.

Jeg modtog ti rapporter om anvendelse af håndjern i 1999.

Det fremgår af alle ti rapporter at håndjern blev anvendt under transport mv. I ni af tilfældene blev anvendelsen af håndjern anset for påkrævet for at hindre undvigelse, og i to af disse tilælde samtidig for at afværge truende vold og betvinge voldsom modstand, henholdsvis hindre selvmord eller selvbeskadigelse. Af den sidste rapport fremgår det at håndjern i dette tilfælde blev anvendt under transporten for at afværge truende vold og for at betvinge voldsom modstand.

8.1.2.

Anvendelse af håndjern er reguleret i Direktoratet for Kriminalforsorgens cirkulære af 27. maj 1994 om anvendelse af håndjern over for indsatte.

8.1.3.

Efter cirkulærets afsnit A, § 1, stk. 1, kan indsatte under transport mv. belægges med håndjern hvis det er nødvendigt for at hindre undvigelse eller for at afværge truende vold, betvinge voldsom modstand eller for at hindre selvmord eller anden selvbeskadigelse. Af ordlyden af § 1 følger

det endvidere at transport omfatter både transport inden for og uden for fængslet.

Som nævnt blev håndjern i samtlige ti tilfælde anvendt under transport (uden for fængslet til lukket anstalt eller arresthus). Det er herefter alene reglerne i cirkulærets afsnit A og afsnit D (fællesregler) der behandles nedenfor.

Der blev i to tilfælde anvendt magt i forbindelse med brugen af håndjern (rapporter af henholdsvis 3. april og 3. juni 1999).

Det er i begge tilfælde angivet i rapporten hvori magtanvendelsen bestod (armsnoningsgreb, balancebrydning, benlås og ”armene om på ryggen for at få håndjern på”).

Vedrørende anvendelsen af benlås bemærker jeg at Direktoratet for Kriminalforsorgen i forbindelse med ombudsmandens inspektion af Anstalten ved Herstedvester har oplyst at Kriminalforsorgen aldrig har anvendt eller givet de ansatte instruktion i fikseret benlås. På den baggrund går jeg ud fra at der er tale om brug af ”manuel benlås”.

I den ene af de to sager hvor der blev anvendt magt, er lægetilsyn skønnet unødvendigt. I den anden sag er lægetilsyn skønnet nødvendigt; der er imidlertid ikke foretaget notat vedrørende gennemførelsen af et eventuelt tilsyn under rapportens pkt. 9. Derimod fremgår det under pkt. 8 at over-sygeplejersken er underrettet ved ankomsten til Statsfængslet i Nyborg.

Jeg foretager ikke mere vedrørende spørgsmålet om lægetilsyn.

8.1.4.

Cirkulæret om anvendelse af håndjern foreskriver ikke notatpligt med hensyn til begrundelsen for at anvende håndjern. I forbindelse med en tidligere inspektion af Statsfængslet i Horsens (Folketingets Ombudsmands beretning for året 1990, s. 138) har ombudsmanden imidlertid henstillet til direktoratet at det indskræpes at der skal foretages udførligt notat om begrundelsen for anvendelsen af håndjern. Ombudsmanden har henvist til at det af cirkulærets § 1 fremgår at anvendelsen af håndjern skal være "nødvendig", og at der er tale om et alvorligt indgreb som forudsætter en konkret vurdering i det enkelte tilfælde af behovet herfor.

Pkt. 1 i rapporterne (beregnet på beskrivelse af episoden og evt. Oplysning om baggrunden herfor/oplysning om baggrunden for anvendelse af håndjern under transport) er i alle tilfælde udfyldt. I et tilfælde (rapport af 14. juli 1999) er der imidlertid alene anført følgende om baggrunden for anvendelse af håndjern: "Indsatte er vurderet til at ville forsøge at undvige under transport. Der blev derfor brugt håndjern, efter ordre fra Overvagtimester Jørgen Jensen". Denne beskrivelse er suppleret med overvagtimesterens bemærkninger under rapportens pkt. 10: "D.d. hvor indsatte skulle transporteres fra arr. i Svendborg til arr. i Odense, traf jeg beslutning om, at indsatte skulle belægges med håndjern grundet undvigelsesrisiko."

I en anden rapport (rapport af 25. november 1999) er under pkt. 1 anført: "Da indsatte var noget utilfreds med at skulle til Odense Arrest fra Stf. i Nyborg, besluttedes det at indsatte skulle i håndjern for at hindre undvigelse på turen".

Efter min opfattelse fremgår det ikke af notater af den karakter tilstrækkeligt udførligt hvorfor anvendelse af håndjern i det enkelte konkrete tilfælde blev anset for nødvendig.

I de otte øvrige sager er rapporten vedrørende anvendelse af håndjern vedlagt forskellige bilag (forhørsprotokollater, rapporter mv.).

Sådanne bilag medvirker naturligvis til at forklare baggrunden for den transport hvorunder den indsatte har været belagt med håndjern, men denne forklaring kan efter min opfattelse ikke i alle tilfælde samtidig antages at udgøre en tilstrækkelig, konkret, nærmere begrundelse for hvorfor det også blev anset for nødvendigt at anvende håndjern.

Jeg henstiller at betydningen af i hvert enkelt tilfælde i håndjernsrapporten at notere den konkrete begrundelse for nødvendigheden af håndjerns anvendelsen indskærpes over for personalet.

Det vil efter min opfattelse desuden være rigtigst under rapportens pkt. 1 udtrykkeligt at henvise til vedlagte bilag i sager hvor disse skal supplere rapportens oplysninger om begrundelsen for håndjerns anvendelsen.

Det bemærkes at jeg ikke er gået ind i en nærmere vurdering af beslutningen om anvendelse af håndjern i de enkelte tilfælde.

8.1.5.

Det er anstaltens vagthavende leder eller den han bemyndiger dertil, der har kompetencen til at træffe bestemmelse om anvendelse af håndjern (cirkulærets § 2, stk. 1). Hvis forholdene ikke tillader at man afventer vedkommendes afgørelse, træffes bestemmelse dog af den tilstedeværende funktionær som er ansvarlig for det pågældende tjenesteområde (bestemmelsens 2. punktum).

I alle tilfælde er beslutningen om anvendelse af håndjern truffet af en overvagtimester eller en fængselsfunktionær. I de tilfælde hvor beslutningen er truffet af en fængselsfunktionær, er dette enten sket efter aftale

med en overvagtimester, eller beslutningen er efterfølgende godkendt af en overvagtimester, jf. rapporternes pkt. 8.

Pkt. 8 i rapporterne, der vedrører underretning til overvagtimester, er i tre af de tilfælde hvor beslutningen om anvendelse af håndjern er truffet af en funktionær, udfyldt af overvagtimesteren selv (rapporter af 3. april, 13. og 14. juli 1999).

Det fremgår af rapportblanketten at hvert punkt skal udfyldes af den funktionær der har varetaget de enkelte funktioner. Det betyder efter min opfattelse at pkt. 8 skal underskrives af den funktionær som har underrettet overvagtimesteren, og ikke af den overvagtimester som har modtaget underretningen.

Der er ikke i cirkulæret foreskrevet pligt til underretning af institutionens vagthavende leder i situationer hvor andre end denne har truffet bestemmelse om anvendelse af håndjern.

I alle sager bortset fra en (rapport af 22. november 1999) er det under pkt. 12 om anstaltslederens eventuelle bemærkninger anført: ” i.a.b.”, og notaterne er underskrevet af fængselsinspektøren.

Jeg går på den baggrund ud fra at det er praksis i fængslet at fængselsinspektøren fører tilsyn med de enkelte tilfælde af anvendelse af håndjern. Jeg foretager ikke mere vedrørende dette spørgsmål.

8.1.6.

Efter cirkulærets § 3 skal der ske lægetilsyn hvis der er mistanke om sygdom, herunder om tilskadekomst hos den indsatte i forbindelse med an-

vendelsen af håndjern, eller i tilfælde hvor den indsatte selv begærer lægehjælp.

Det er i otte af rapporterne angivet at personalet har skønnet at lægetilsyn var unødvendigt.

I et tilfælde (rapport af 3. juni 1999) er det ved afkrydsning angivet at lægetilsyn er skønnet nødvendigt.

Der er imidlertid – som nævnt ovenfor under pkt. 8.1.3. ikke foretaget notat vedrørende gennemførelsen af et eventuelt tilsyn under rapportens pkt. 9. Derimod fremgår det under pkt. 8 at oversygeplejersken er underrettet ved ankomsten til Statsfængslet i Nyborg.

På baggrund af det oplyste om underretning af sundhedspersonalet i Statsfængslet i Nyborg foretager jeg ikke mere vedrørende spørgsmålet om lægetilsyn af den indsatte i denne sag.

I en rapport (rapport af 22. november 1999) er der ikke sket afkrydsning i felterne vedrørende lægetilsyn (pkt. 7 i den pågældende rapportblanket).

Jeg går ud fra at der er tale om en enkeltstående fejl, og foretager ikke mere vedrørende dette forhold.

8.1.7.

Efter § 4, stk. 2, i cirkulæret må håndjern kun anvendes når andre lempeligere midler har været forsøgt eller åbenbart vil være utilstrækkelige.

I rapporten af 3. juni 1999 er det under pkt. 5. oplyst at anvendelsen af håndjern blev forsøgt afværget ved ”at samtale den indsatte til at forholde sig i ro”.

Af de øvrige ni rapporter er spørgsmålet i pkt. 5 om på hvilken måde anvendelsen af håndjern har været forsøgt afværget, i tre tilfælde ikke besvaret. I seks rapporter er spørgsmålet besvaret med et minustegn.

Det er beklageligt at punktet i tre tilfælde ikke er udfyldt. For så vidt angår de seks tilfælde hvor der er anført et minustegn, forstår jeg det sådan at mindre indgribende foranstaltninger er blevet vurderet som åbenbart utilstrækkelige. Jeg foretager ikke mere vedrørende disse seks tilfælde.

8.1.8.

Efter bestemmelsen i cirkulærets afsnit D, § 9, stk. 2, må anvendelse af håndjern ikke udstrækkes længere end formålet gør det absolut påkrævet.

Begyndelses- og ophørstidspunktet for anvendelsen af håndjern er oplyst i alle ti rapporter.

Varigheden af anvendelsen af håndjern har i fire tilfælde været op til og med 30 minutter, i fire tilfælde mellem 30 minutter og op til og med en time og i to tilfælde mellem en time og op til og med en time og 45 minutter.

Jeg har ikke grundlag for at antage at anvendelsen af håndjern har været længere end formålet gjorde det absolut påkrævet.

8.2. Disciplinærsager

8.2.1.

Jeg modtog materiale vedrørende i alt 26 forhold. Af disse vedrører seks rapporter underretninger og orientering mv. om vidt forskellige omstændigheder som ikke ses at have tilknytning til en disciplinærsag. Derudover vedrører tre rapporter indberetning om henholdsvis erstatning, konfiskation og bortgang. De tre rapporter er nærmere omtalt nedenfor, uden at de dog er medtaget i den egentlige gennemgang af disciplinærsager. Det skyldes at det ikke umiddelbart fremgår om der er foretaget noget disciplinært i de tre sager, og i givet fald hvad der er foretaget.

Den egentlige gennemgang af disciplinærsager omfatter herefter 17 sager. Af disse er syv sager behandlet som forhørssager, mens ti sager er afsluttet uden forhør.

Af de sager der blev afsluttet uden forhør (efter § 8 i disciplinærstraf-cirkulæret, jf. nedenfor), gav otte anledning til ikendelse af bøde og to til tildeling af advarsel. Derudover fremgår det at der blev foretaget konfiskation i tre tilfælde og i tre andre tilfælde afkortning i næste udgang.

Tre af forhørssagerne endte med en disciplinærstraf, i to tilfælde straffecelle og i et tilfælde bøde (på kr. 30). Varigheden af straffecelle blev fastsat til henholdsvis fem dage og syv dage betinget. I det sidstnævnte tilfælde fik den indsatte tillige udgangskarantæne. I begge sager blev der samtidig truffet afgørelse om konfiskation af ulovlige effekter. I de resterende fire forhørssager blev der truffet afgørelse om udgangskarantæne og i to sagerne også konfiskation. I tre af sagerne skete der overførsel til lukket institution, og i en sag blev der udfærdiget ny strafberegning.

Alle 17 sager indgår i min undersøgelse. Det skyldes at de krav der gælder for behandlingen af disciplinærsager, også gælder i tilfælde hvor der anvendes andre foranstaltninger over for den indsatte, jf. pkt. 11, i Direktoratet for Kriminalforsorgens vejledning af 5. december 1995 om behandling af sager om disciplinærstraf mv. i Kriminalforsorgens anstalter og arresthuse.

Reglerne om gennemførelse af disciplinærsager over for afsonere findes i fuldbyrdelsesbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 421 af 21. juni 1973 med senere ændringer om fuldbyrdelse af frihedsstraf) og Direktoratet for Kriminalforsorgens cirkulære af 10. marts 1976 med senere ændringer om anvendelse og fuldbyrdelse af disciplinærstraf over for indsatte og om disciplinærsagers gennemførelse.

Direktoratet har i forlængelse af cirkulæret udstedt ovennævnte vejledning af 5. december 1995 om behandling af sager om disciplinærstraf mv. i Kriminalforsorgens anstalter og arresthuse.

Procedurereglerne i disciplinærstrafcirkulæret mv. finder også anvendelse ved konfiskation og erstatning, jf. fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 37, stk. 1, og § 38, stk. 3, og vejledningens pkt. 12.

8.2.2.

Efter cirkulærets § 6 kan den indsatte hvis der er begrundet formodning om at denne har overtrådt bestemmelser der må antages at medføre disciplinærstraf af straffecelle, midlertidigt anbringes i forhørs-celle.

I en af forhørssagerne (forhørsprotokollat nr. 155) fremgår det af en rapport af 3. oktober 1999 at "Indsatte er d.d. kl. 22.00 sat i forhørs-celle på

Statsfængslet i Nyborg”. Af fængslets politianmeldelse af 5. oktober 1999 fremgår det imidlertid at ”Indsatte er p.t. enrumsanbragt i Statsfængslet i Nyborg”. Udfaldet af sagen blev ikke disciplinærstraf af straffecelle, men overførsel til lukket institution og udgangskarantæne.

Jeg beder fængslet om nærmere at redegøre for om anbringelsen i Statsfængslet i Nyborg fandt sted som forhørscelleanbringelse eller som enrumsanbringelse. Jeg vil herefter tage stilling til om de gældende bestemmelser vedrørende anbringelsen har været fulgt.

8.2.3.

Disciplinærsager skal behandles så hurtigt som muligt, jf. cirkulærets § 7, stk. 2.

I forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Nykøbing Falster har jeg udtalt at forhør der afholdes op til tre dage efter indberetningen, efter min opfattelse for så vidt er i overensstemmelse med § 7, stk. 2. Jeg har samtidig bedt Direktoratet for Kriminalforsorgen om en udtalelse om hvor grænsen ligger i bestemmelsen (når der ikke foreligger særlige omstændigheder der gør at forhør ikke kan afholdes inden for tre dage, f.eks. at den indsatte på grund af bortgang eller lignende er fraværende fra institutionen). Direktoratet har i en udtalelse af 1. december 1999 anført følgende:

”...

Cirkulærets § 7, stk. 2, vedrører alle de sagsbehandlingsskridt, der findes påkrævet, for at disciplinærsagen kan gennemføres, jf. § 7, stk. 1.

I en række tilfælde vil det være påkrævet at indhente yderligere indberetninger eller foretage afhøringer af personale eller medindsatte. Disse sagsbehandlingsskridt vil almindeligvis foretages inden forhøret af den indsatte, jf. herved cirkulærets § 9. Endvidere kan det i en række situationer være nødvendigt at foretage genafhøring af såvel den indsatte som af vidner.

Det er direktoratets opfattelse, at der allerede af disse grunde ikke kan fastsættes en fast øvre grænse for, hvor lang tid der må gå inden (endeligt) forhør af den indsatte. Der henses her bl.a. til, at personale, der skal afhøres, kan have tjenestefri, være på ferie etc.

Det er dog direktoratets opfattelse, at der altid snarest skal foretages en gennemlæsning af en indberetning, når denne modtages, med henblik på en vurdering af, hvorledes sagens videre behandling skal tilrettelægges, således at yderligere bevisoptagelse kan ske hurtigst muligt.

Det er endvidere direktoratets opfattelse, at forhør af den indsatte bør ske hurtigst muligt, således at den indsatte endnu har det passerede i frisk erindring, da dette findes at have betydning for den indsattes mulighed for at forsvare sig og fremkomme med fyldestgørende oplysninger til brug for disciplinærsagens afgørelse.”

Med den bemærkning at min anmodning om en udtalelse om grænsen netop vedrørte den situation hvor der ikke er særlige omstændigheder til hinder for afholdelse af forhør (f.eks. fravær af personale/indsatte der skal afhøres), har jeg i opfølgingsrapport af 25. februar 2000 vedrørende min inspektion af Arresthuset i Nykøbing Falster taget det af direktoratet oplyste til efterretning.

Jeg har i efterfølgende rapporter supplerende bemærket om spørgsmålet at der ved vurderingen af spørgsmålet om den tidsmæssige behandling af sagen efter min opfattelse i øvrigt må lægges vægt på om den indsatte i forbindelse med det disciplinære forhold er hensat i forhørscele eller foreløbig enrum.

Fem af forhørssagerne er behandlet en dag eller to dage efter indberetningen.

I et tilfælde (forhørsprotokollat nr. 155) er indberetningen, der vedrører et forhold der fandt sted den 2. oktober 1999, dateret den 3. oktober 1999. Den indsatte blev samme dags aften overført til forhørscele/enrumsanbragt i Statsfængslet i Nyborg. Den 4. oktober 1999 sendte Stats-

fængslet på Søbysøgård en høring vedrørende sagen til den indsatte, som den 5. oktober 1999 udtalte sig til sagen over for en overvagtimester i Statsfængslet i Nyborg. Et referat af forklaringen blev sendt til Søbysøgård pr. telefax. Stadig den 5. oktober 1999 traf en overvagtimester på Søbysøgård skriftlig afgørelse i sagen som blev sendt til Arresthuset i Nyborg.

Tidsforløbet i denne sag giver mig ikke anledning til bemærkninger.

Det sidste tilfælde (forhørsprotokollat nr. 154) vedrører udebliven fra en udgang fra Statsfængslet i Horserød den 13. juni 1999 og frem til anholdelse den 1. september 1999. Forhøret er afholdt den 5. oktober 1999.

Jeg beder fængslet nærmere redegøre for baggrunden for at der gik mere end en måned fra anholdelsen af den indsatte og til afholdelsen af forhøret.

8.2.4.

Som nævnt modtog jeg ti rapporter om disciplinærsager afsluttet uden afholdelse af forhør. Disse sager er behandlet efter disciplinærstrafcirculærets § 8, der lyder sådan:

"Disciplinærsager om ikendelse af bøder kan gennemføres uden den indsattes tilstedeværelse, dersom overtrædelsen umiddelbart har kunnet konstateres, eller sagens omstændigheder i øvrigt må anses for fuldt klarlagt. I så fald skal den indsatte skriftligt underrettes om, hvilken afgørelse der agtes truffet og om adgangen til at udtale sig i sagen.

Stk. 2. Gennemførelse af sagen uden den indsattes tilstedeværelse forudsætter, at han ikke ønsker at udtale sig i sagen. Hvis han ønsker at få lejlighed hertil, gennemføres disciplinærsagen efter reglerne i § 9.

Stk. 3. Om disciplinærsagens gennemførelse gøres notat i en særlig protokol. Notatet skal indeholde en gengivelse af det indberettede, oplysning om, hvilke bestemmelser der er overtrådt og oplysning

om afgørelsen. I notatet skal det anføres, at den indsatte er underrettet om adgangen til at udtale sig."

Bødeforelægget forelægges for den indsatte under overskriften "AFGØRELSE". Dette giver umiddelbart indtryk af at der ved bødeforelægget allerede er truffet en afgørelse, og at der således ikke er tale om en underretning om hvilken afgørelse der *agtes* truffet. Dette er ikke i overensstemmelse med cirkulærets § 8, stk. 1.

Jeg beder fængslet om at oplyse om afgørelse reelt er truffet inden der sker meddelelse til den indsatte.

Gennemførelse af en disciplinærsag uden den indsattes tilstedeværelse forudsætter at den indsatte ikke ønsker at udtale sig i sagen, jf. cirkulærets § 8, stk. 2, 1. pkt. Hvis indsatte ønsker at få lejlighed til at udtale sig, skal disciplinærsagen gennemføres efter reglerne i cirkulærets § 9, jf. § 8, stk. 2, 2. pkt.

I forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Nakskov har jeg givet udtryk for den opfattelse at der bør gøres notat om overholdelsen af bestemmelsen for at det er muligt at efterprøve hvorvidt den indsatte har ønsket at udtale sig, og om hvordan der i givet fald er forholdt.

I seks tilfælde er sagen afsluttet med at den indsatte – ved underskrift og afkrydsning på bødeforelægget – erkender forseelsen og vedtager bøden uden forhør.

I de fire andre tilfælde har den indsatte underskrevet bødeforelægget, men ikke afkrydset om han kan vedtage bøden eller ønsker forhør.

Jeg lægger til grund at de fire indsatte ved underskriften på bødeforelægget har villet tilkendegive at de kan vedtage bøden. Jeg henstiller dog at det over for personalet indskærpes at det bør kontrolleres at den indsatte foretager afkrydsning på forelægget samtidig med underskriften heraf.

I tre af de sager der er behandlet efter § 8, er der ud over en bøde truffet afgørelse om afkortning af næste udgang med henholdsvis 35, 45 og 50 minutter. Det drejer sig om sagerne med nr. 182, (vist nok) 184 og 187.

Det er efter cirkulæret kun disciplinærsager om ikendelse af bøde der kan behandles efter bestemmelsen i disciplinærstrafcirkulærets § 8. Om anvendelsen af andre reaktioner end disciplinærstraf hedder det i vejledningens pkt. 11 bl.a.:

”Anvendelse af andre foranstaltninger sker efter de herom gældende regler, men de ovenfor nævnte krav til sagens behandling (sagsoplysning, partshøring m.v.) gælder fortsat.”

Sager om afkortning af næste udgang må efter min opfattelse anses som en sag om tilbagekaldelse af tilladelse til udgang og behandles efter reglerne i direktoratets cirkulære af 18. marts 1986 om udgang til indsatte med senere ændringer. Jeg henviser særligt til cirkulærets § 13 om afhøring af den indsatte mv. Ud over de krav der stilles i udgangscirkulæret, gælder, ifølge det citerede fra vejledningen til disciplinærstrafcirkulæret, de sagsbehandlingskrav der stilles i vejledningen.

Det er således en fejl at fængslet behandler sager hvor der agtes foretaget afkortning i næste udgang (udgangstilbagekaldelse), efter disciplinærstrafcirkulærets § 8. Jeg går ud fra at ledelsen herefter vil ændre praksis vedrørende behandlingen af disse sager og herunder også overveje spørgsmålet om hvem der har kompetence til at træffe beslutningen (jf. herved nedenfor pkt. 8.2.13).

To af de sager som er behandlet efter cirkulærets § 8, er ikke mundet ud i forelæggelse af en bøde, men alene tildeling af en advarsel.

Efter fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 36, stk. 2, kan der, når omstændighederne taler derfor, i stedet for ikendelse af en disciplinærstraf tildeles en advarsel.

Tildeling af en advarsel må således i forhold til ikendelse af en disciplinærstraf af bøde anses for en mindre indgribende sanktion. Det giver mig på den baggrund ikke anledning til bemærkninger at sager hvor fængslet agter at træffe afgørelse om tildeling af en advarsel i stedet for bøde, jf. bekendtgørelsens § 36, stk. 2, behandles på samme måde som bødeforelæggelserne efter disciplinærstrafcirkulærets § 8.

I den ene af de sager hvor der kun blev tildelt den indsatte en advarsel, har den indsatte afkrydset at han ”erkender forseelsen og vedtager bøden uden forhør”.

Det er efter min opfattelse uheldigt at den indsatte ikke har mulighed for at foretage en korrekt afkrydsning eller på anden måde tilkendegive at det er en advarsel (og ikke en bøde) der vedtages af ham. Jeg henstiller derfor at det personale der behandler sager af denne art, i de enkelte tilfælde enten udfærdiger en særlig underretning til den indsatte om hvilken afgørelse der agtes truffet, eller retter i teksten i den fortrykte afgørelse inden denne forelægges for den indsatte.

Efter vejledningens pkt. 12 kan mindre sager om konfiskation og erstatning også afgøres efter § 8, medmindre den indsatte ønsker at udtale sig til sagen.

I tre af § 8-sagerne fremgår det af notatet at der er sket konfiskation (af øl eller euforiserende stoffer).

Det er ikke i partshøringsbestemmelsen i § 8 ligesom i § 9, jf. nedenfor under pkt. 8.2.5., angivet at den indsatte skal gøres bekendt med hvad der er indberettet. Efter vejledningens pkt. 9 skal det indberettede (blot) angives i det notat der skal udfærdiges, men det kan i princippet udfærdiges efter at den indsatte har haft lejlighed til at udtale sig.

I forbindelse med min inspektion af Fængselsafdelingen i Amstrup har jeg udtalt at det imidlertid forudsætningsvis følger af cirkulærets § 8 og direkte af forvaltningslovens § 19 at partshøring også i § 8-sager skal ske ved at den indsatte gøres bekendt med indberetningen således at den indsatte på dette grundlag kan tage stilling til om vedkommende vil benytte sig af adgangen til at fremkomme med en udtalelse i sagen.

I syv af sagerne er indberetningen vedhæftet den afgørelse som er udleveret til den indsatte, og hvorpå den indsatte forinden på siden efter afgørelsen skal tilkendegive om han ønsker forhør i sagen eller erkender forseelsen og vedtager bøden uden forhør.

Jeg lægger til grund at indberetningerne har været forelagt for den indsatte sammen med afgørelsen.

Tre af de resterende fire tilfælde vedrører udebliven fra optælling.

Disse sager er ikke vedhæftet nogen indberetning. Det fremgår derimod nøjagtigt af afgørelsen på hvilket tidspunkt (under hvilken optælling) den indsatte blev konstateret fraværende.

Det sidste tilfælde drejer sig om for sen tilbagekomst efter udgang (sag nr. (vist nok) 184). Denne afgørelse er ikke vedhæftet en indberetning som det er tilfældet i de andre tre sager om samme forseelse (nr. 182, 183 og 187).

Jeg går ud fra at der er tale om et enkeltstående tilfælde, og at fængslets praksis i den slags sager indebærer at vedhæfte indberetningerne og forelægge både indberetning og afgørelse for den indsatte.

Den fremgangsmåde der er anvendt i de § 8-sager som jeg har haft lejlighed til at gennemgå, opfylder – ud fra den nævnte forudsætning – partshøringspligten i forvaltningslovens § 19.

Efter disciplinærstrafcirculærets § 8, stk. 3, skal der gøres notat om disciplinærsagens gennemførelse, og det skal ske i en særlig protokol. Da kravene til denne protokol og indholdet af notatet i det væsentlige svarer til § 9, stk. 1, om sager hvor der har været afholdt forhør, er bødeforelægs-sagerne medtaget nedenfor under pkt. 8.2.8.1. og 8.2.8.2. vedrørende samme spørgsmål i relation til disciplinærsager der er omfattet af circulaerets § 9.

8.2.5.

§ 9 i disciplinærstrafcirculæret har følgende indhold:

"I disciplinærsager i øvrigt gøres den indsatte bekendt med, hvad der er indberettet, og orienteres i hovedtræk om, hvad der måtte være fremkommet under eventuelle afhøringer i sagen.

Stk. 2. Afgørelsen træffes under den indsattes tilstedeværelse, efter at han har haft lejlighed til at udtale sig.

Stk. 3. Alle afhøringer skal overværes af en af institutionens funktionærer.

Stk. 4. Om disciplinærsagens gennemførelse gøres notat i en særlig protokol. Notatet skal indeholde en gengivelse af det indberettede og de afgivne forklaringer, der skal protokolleres, medens vedkommende er til stede. Protokollatet søges affattet således, at det kan godkendes af den pågældende. Notatet skal endvidere indeholde oplysning om, hvilke bestemmelser der anses overtrådt, på hvilket grundlag dette anses for bevist og oplysning om afgørelsen."

8.2.6.

Indholdet af den underliggende rapport er i alle syv tilfælde gengivet i forhørsnotatet, og det er herefter anført at den indsatte er foreholdt rapporten. Alle indsatte er således gjort bekendt med det indberettede, jf. cirkulærets § 9, stk. 1, og har haft lejlighed til at udtale sig herom, jf. § 9, stk. 2.

Jeg lægger således til grund at der i alle forhørssagerne er sket fornøden partshøring efter cirkulærets § 9, stk. 1 og 2, og forvaltningslovens § 19.

Da det efter notatet i protokollen om afgørelsen i sagen i seks tilfælde er anført at den indsatte er gjort bekendt med klageadgangen, og i tre af disse tilfælde desuden at forhøret herefter er slut, lægger jeg endvidere til grund at disse afgørelser blev truffet under den indsattes fysiske tilstedeværelse, jf. cirkulærets § 9, stk. 2.

I den resterende forhørssag (forhørsprotokollat nr. 155) blev afgørelse truffet efter skriftlig henvendelse til Statsfængslet i Nyborg og afholdelse af forhør på dette grundlag af den indsatte, som på daværende tidspunkt var anbragt i forhørscelle eller enrum i Nyborg. Den skriftlige afgørelse blev sendt til Arresthuset i Nyborg, som blev anmodet om at underrette den indsatte om afgørelsen og vejlede om klageadgangen.

Jeg beder om direktoratets bemærkninger til denne fremgangsmåde.

Til fængslets orientering kan jeg oplyse at jeg i forbindelse med min inspektion af Statsfængslet i Jyderup over for direktoratet rejste spørgsmålet om telefoniske afhøringer af indsatte i disciplinærsager. Direktoratet oplyste i den anledning følgende:

”Det er direktoratets opfattelse, at § 9, stk. 2, i disciplinærcirkulæret må fortolkes sådan, at afgørelsen i en disciplinærsag skal træffes under den indsatte fysiske tilstedeværelse. Imidlertid vil det i nogle tilfælde, f.eks. når en undvegen indsat anholdes og placeres direkte i et (fjerntliggende) arresthus, og når afhøringen forudsætter kendskab til lokale forhold i det statsfængsel, hvor det disciplinære forhold har fundet sted, være mest praktisk at gennemføre disciplinærsagen telefonisk. Det er direktoratets opfattelse, at § 10 i disciplinærcirkulæret, hvorefter sagen kan gennemføres uden den indsatte tilstedeværelse, hvis den pågældende ikke ønsker at give møde, som det mindre i det mere kan give hjemmel til, at den indsatte accepterer, at disciplinærsagen gennemføres telefonisk. I disse tilfælde skal det dog efter direktoratets opfattelse noteres i rapporten, at den indsatte er blevet forespurgt, om han vil give sit samtykke til, at sagen behandles telefonisk, og at den pågældende har givet et sådant samtykke.

Det bemærkes, at der kan forekomme situationer, hvor det på grund af sagens karakter ikke er muligt at gennemføre disciplinærsagen telefonisk, f.eks. hvor der foreligger bevisgenstande, som den indsatte skal have mulighed for at iagttage og komme med bemærkninger til.

Direktoratet har ved skrivelse af d.d. orienteret statsfængslet om ovenstående.”

Jeg tog herefter direktoratets opfattelse hvorefter afgørelse i en disciplinærsag skal træffes under den indsatte fysiske tilstedeværelse, til efterretning. Endvidere bemærkede jeg at jeg havde noteret mig direktoratets opfattelse hvorefter disciplinærcirkulærets § 10 kan give hjemmel til at den indsatte accepterer at disciplinærsagen gennemføres telefonisk.

8.2.7.

Alle afhøringer skal overværes af et vidne, jf. disciplinærcirkulærets § 9, stk. 3, og det skal af forhørsprotokollen fremgå hvem der har fungeret som vidne, jf. vejledningens pkt. 10.

Dette er angivet i samtlige seks tilfælde hvor forhøret er afholdt i fængslet.

Den funktionær der har foretaget indberetningen, eller andre der har været involveret i forholdet, må ifølge vejledningens pkt. 8 ikke fungere som vidne i sagen. Er der ikke andre personalemedlemmer til stede, bør forhøret udsættes medmindre den indsatte ønsker forhøret gennemført, eller særlige omstændigheder taler imod en udsættelse af forhøret.

I tre tilfælde fremgår det at vidnet var forskellig fra indberetteren og andre der var involveret i forholdet.

I en sag (forhørsprotokollat nr. 152) er vidnet under forhørssagen identisk med en af de to funktionærer der foretog indberetningen.

Der er ikke oplysninger om at anvendelsen af den pågældende fængselsfunktionær som vidne i sagen skyldtes at der ikke var andre personalemedlemmer til stede, og at den indsatte alligevel ønskede forhøret gennemført. Der er heller ikke oplysning om at der forelå særlige omstændigheder som talte imod en udsættelse af forhøret.

Idet der er tale om et enkeltstående tilfælde, og idet jeg går ud fra at fængslet i fremtiden er opmærksom på overholdelse af dette krav i vejledningen i alle sager, foretager jeg mig ikke mere i den anledning.

I to tilfælde har jeg ikke modtaget tilhørende indberetninger.

I det ene tilfælde (protokollat nr. 154) fremgår det imidlertid at sagen handler om den indsatte udebliven fra en udgang fra Statsfængslet i Hor-

serød, og jeg går derfor ud fra at der ikke foreligger nogen egentlig indberetning i Statsfængslet på Søbysøgård.

I det andet tilfælde (protokollat nr. 156) henvises der i sagsfremstillingen til en rapport af 5. oktober 1999.

Jeg beder fængslet om at fremsende den omtalte rapport (indberetning).

8.2.8.

Der er i alle sager gjort notat om disciplinærsagens gennemførelse, jf. cirkulærets § 8, stk. 3, og § 9, stk. 4.

8.2.8.1.

Nærmere regler om den protokol der skal anvendes efter denne bestemmelse, findes i disciplinærstrafvejledningens pkt. 10. Heraf fremgår det at kravet om en "særlig protokol" kan opfyldes ved at anvende et ringbind under forudsætning af at der sker fortløbende sidenummerering. Hvis en side ikke er helt udfyldt, bør det ifølge vejledningen markeres med en lodret streg fra sidste sætning og siden ud.

Bødesagerne efter § 8 ses ikke at være indført i en "særlig protokol", jf. § 8, stk. 3, men indgår i en fortløbende nummereret række af rapporter. De to sager der endte med tildeling af advarsel, indgår derimod tilsyneladende (efter nummereringen at dømme) ikke i den samme række af rapporter.

Jeg beder fængslet om at forklare nærmere om opbevaringen af de forskellige notater i § 8-sagerne.

Alle forhørene er noteret på særskilte sider og skrevet på en maskine, og jeg går ud fra at de herefter er indsat i ringbind. Der er ikke foretaget en fortløbende paginering i protokollen, men de enkelte forhør er nummererede. Der er ikke foretaget paginering af de enkelte forhør, f.eks. ved at det ved forhør der fylder mere end en side, øverst på den anden side er anført at dette er side 2 til forhøret osv.

I forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Herning har direktoratet udtalt følgende:

” ...

Det er direktoratets opfattelse, at kravet om fortløbende paginering ikke kan opfyldes ved nummerring af det enkelte forhørsudskrift. Baggrunden for kravet om fortløbende paginering er, at det bør sikres, at det kan konstateres, at der ikke er bortkommet/fjernet sider fra den anvendte protokol, og dette sikres ikke ved den foretagne nummerering, som ikke angiver, hvor mange sider den enkelte forhørsudskrift består af.

Direktoratet har over for arresthuset tilkendegivet, at den foretagne nummerering for fremtiden bør suppleres med fortløbende paginering af de enkelte sider.

...”

Den fremgangsmåde der anvendes i Statsfængslet på Søbysøgård, opfylder således ikke kravet om fortløbende paginering. Jeg går ud fra at fængslet fremover vil indrette forhørsprotokollen i overensstemmelse med direktoratets tilkendegivelse.

I alle de ti sager der er afsluttet uden afholdelse af forhør, fylder notatet en hel side. I alle sagerne er der anvendt en fortrykt blanket (”afgørelse”) hvor bødeforelægget mv. er påtegnet. Notaterne afsluttes med henholdsvis den pågældende funktionærs og nedenunder den indsattes underskrifter.

Jeg har ingen bemærkninger hertil i relation til kravet om en lodret streg ved ikke helt udfyldte sider.

Der er ikke i nogen af de forhørsager hvor en side ikke er helt udfyldt, foretaget markering med en lodret streg på den ikke helt udfyldte side, men i tre tilfælde er det anført at forhøret er slut. I alle forhør slutter notatet med den pågældende overvagtmeesters underskrift.

Kravet om en lodret streg gælder uanset om det ellers er angivet eller fremgår at forhøret er slut, eller lignende. Det er derfor beklageligt at der ikke er forholdt i overensstemmelse med vejledningens pkt. 10 på dette punkt.

Efter vejledningens pkt. 10 skal dato for indberetningen og øvrige dokumenter der fremlægges til protokollen, tydeligt fremgå af protokollen.

For så vidt angår de ti sager afsluttet uden forhør efter § 8, fremgår datoen for indberetningen i intet tilfælde direkte af protokollen, men dog i seks tilfælde af den vedhæftede rapport.

Det er en fejl at datoen for indberetningen ikke fremgår direkte af protokollen. Jeg henviser herved til det nedenfor anførte om angivelse af indberetterens navn og titel idet jeg bemærker at tilsvarende synspunkter må gøre sig gældende for så vidt angår datoen for indberetning.

I forhørssagerne er datoen for indberetningen angivet i fem af syv tilfælde.

I sagen omhandlet i forhørsprotokollat nr. 154 går jeg som allerede nævnt ud fra at Statsfængslet på Søbysøgård ikke har foretaget indberetning idet sagen vedrører udeblivelse fra en udgang fra Statsfængslet i Horserød.

I den sidste sag (forhørsprotokollat nr. 155) er sagen behandlet efter skriftlig høring fra Statsfængslet på Søbysøgård med afholdelse af forhør i Arresthuset i Nyborg, hvortil den indsatte var blevet overført. Datoen for indberetningen fremgår hverken af Statsfængslet på Søbysøgårds høring af 4. oktober 1999 eller afgørelse af 5. oktober 1999.

Det er en fejl.

Det skal efter vejledningens pkt. 10 endvidere – i forhørssager – fremgå af protokollen om den indsatte har godkendt gengivelsen af sin forklaring.

Det er i samtlige tilfælde angivet at den indsatte har hørt diktatet af og godkendt sin forklaring.

Derudover skal det med angivelse af navn og titel fremgå hvem der har indberettet sagen, og hvem der har været vidne til forhøret. Protokollen skal underskrives af forhørslederen.

Det fremgår ikke af forhørsprotokollaterne i forhørssagerne hvem der har indberettet sagen. I fem sager fremgår indberetterens navn og i to tilfælde desuden indberetterens titel af de vedhæftede indberetninger ("rapporter").

I forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Vordingborg bad jeg direktoratet om at udtale sig om hvorvidt det kunne anses at være i overensstemmelse med vejledningens pkt. 10 at oplysninger om hvem der havde foretaget indberetning, ikke fremgik af selve forhørsrapporten (protokollen) i tilfælde hvor indberetningen var vedhæftet rapporten og for så vidt kunne siges at være optaget som en del af rapporten.

Direktoratet besvarede spørgsmålet benægtende. Jeg tog det oplyste til efterretning.

Der kan således ikke på dette punkt anses for at være forholdt i overensstemmelse med vejledningens pkt. 10. Jeg går ud fra at fængslet fremover vil være opmærksom på at kravene til indholdet af notater i protokollen ikke kan opfyldes ved at vedhæfte de tilhørende rapporter (indberetninger).

Efter vejledningens pkt. 10 bør vidnets godkendelse af protokolens indhold endvidere fremgå af protokollen, eventuelt ved vidnets underskrift.

Vidnets godkendelse fremgår ikke af nogen af sagerne.

Det er beklageligt.

8.2.8.2.

Ifølge vejledningens pkt. 9 skal notatet indeholde "en begrundelse, der opfylder kravene i forvaltningslovens § 24", dvs. de krav der gælder for indholdet af begrundelser for skriftlige afgørelser.

Notatet (begrundelsen) skal for det første indeholde oplysninger om de faktiske omstændigheder der er tillagt betydning for afgørelsen, herunder en gengivelse af det indberettede og de afgivne forklaringer, jf. pkt. 9, 1. pind.

Alle § 8-sagerne er udfærdiget ved udfyldelse af fortrykte blanketter, og der er ingen forklaringer.

I de seks af sagerne uden forhør hvor indberetningen er hæftet på notatet, er det indberettede ikke gengivet i notatet.

Dette medfører at sagens faktiske omstændigheder i hvert fald i fire tilfælde (nr. 180, 181, 183 og 185) efter min opfattelse ikke er tilstrækkeligt udførligt gengivet i selve notatet. Jeg bemærker herved at formålet med at gengive de indberettede forhold i notaterne er at sikre at der er mulighed for at efterprøve afgørelsens indholdsmæssige holdbarhed, jf. vejledningens pkt. 9. Jeg beder fængslet tilsikre at notaterne fremover mere udførligt gengiver de faktiske omstændigheder der førte til indberetning. Jeg foretager ikke mere vedrørende spørgsmålet.

For så vidt angår forhørssagerne, er der i samtlige tilfælde en gengivelse af det indberettede. I to tilfælde (forhørsprotokollater nr. 154 og 156) foreligger der dog ingen indberetning, men der er henvist til henholdsvis indsattes charteque og til en rapport. Jeg har ovenfor bedt om at modtage rapporten. Indholdet heraf som ligger til grund for forhøret, er så vidt ses gengivet i forhørsnotatet.

For det andet skal det fremgå af notatet hvad der anses for bevist og ikke bevist, og hvad der i bevisbedømmelsen er lagt vægt på, jf. vejledningens pkt. 9, 2. og 3. pind.

For så vidt angår sager der er behandlet efter disciplinærstrafcirculærets § 8, har jeg i forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Nakskov udtalt at der i disse sager ikke bliver spørgsmål om bevisbedømmelse fordi det er en betingelse for behandlingen af sagen efter denne bestemmelse at ”overtrædelsen umiddelbart har kunnet konstateres”, eller at ”sagens omstændigheder i øvrigt må anses for fuldt klarlagt”. Da vejledningens pkt. 9, 2. og 3. pind imidlertid efter sin ordlyd også finder anvendelse på det notat der skal udfærdiges efter cirkulærets § 8, stk. 3, har jeg anmodet direktoratet om en udtalelse om hvorvidt vejledningen på dette punkt skal forstås som et krav om at det i notatet anføres at der ikke har fundet nogen bevisbedømmelse sted.

Direktoratet har hertil anført følgende:

”...

Det fremgår af § 934 i retsplejeloven, at såfremt en tiltalt i en straffesag for byretten udebliver eller nægter at afgive forklaring, kan retten, når der ikke under sagen er spørgsmål om højere straf end bøder, og omstændighederne ikke findes at tale herimod, anse dette som en vedgåelse af det påsigtede forhold og påkende sagen uden videre bevisførelse.

De disciplinærsager, som behandles efter reglerne i disciplinærstrafcirculærets § 8, undergives på tilsvarende måde en summarisk behandling. Der er dog den forskel, at den indsatte på forhånd er blevet skriftligt underrettet om, hvilken afgørelse, der agtes truffet.

I de sager, der behandles efter de nævnte regler i retsplejeloven, sker påkendelsen af sagen som anført uden videre bevisførelse. Dette betyder imidlertid ikke, at der ikke skal finde en bevisbedømmelse sted. Tilsvarende er det direktoratets opfattelse, at der i disciplinærsager som påkendes i medfør af § 8 i disciplinærcirkulæret, i forbindelse med disciplinærsagens gennemførelse skal ske en bevismæssig vurdering af de faktiske omstændigheder, der tillægges betydning for afgørelsen, også i de tilfælde, hvor den indsatte ikke ønsker at udtale sig i sagen.

Det er således direktoratets opfattelse, at disciplinærvejledningens pkt. 9, 2. og 3. pind, i disse sager er opfyldt, hvis notatet indeholder præcise oplysninger om de faktiske omstændigheder, der er tillagt betydning for afgørelsen, hvilke bestemmelser, der anses for overtrådt mv., og det af disse oplysninger direkte eller implicit fremgår, at bevisbedømmelsen er sket i form af en vurdering af, at

overtrædelsen i den konkrete sag umiddelbart har kunnet konstateres, eller at sagens omstændigheder i øvrigt har måttet anses for fuldt klarlagt. Direktoratet mener således ikke, at det vil være korrekt i notatet at anføre, at der ikke har fundet en bevisbedømmelse sted.”

Jeg vil i forbindelse med opfølgning af min inspektion af Arresthuset i Nakskov tage det oplyste til efterretning.

I sagerne uden afholdelse af forhør har den indsatte imidlertid i seks tilfælde afkrydset at han erkender forseelsen. I de andre fire tilfælde har den indsatte blot underskrevet afgørelsen uden at foretage afkrydsning. Som omtalt ovenfor under pkt. 8.2.4. lægger jeg dog til grund at de indsatte i disse sager ved underskriften på bødeforelægget har villet tilkendegive at de kan vedtage bøden.

På den baggrund foretager jeg ikke mere vedrørende spørgsmålet om bevisbedømmelse i de foreliggende § 8-sager.

I de seks forhørssager hvor forhøret er afholdt i Statsfængslet på Søbysøgård, er der i alle tilfælde henvist til den tilgrundliggende rapport (i et tilfælde charteque) samt den indsattes egen forklaring. De indsatte har i alle tilfælde helt eller delvist erkendt det indberettede.

Efter min opfattelse vil det være mest korrekt – i det omfang det er tilfældet – udtrykkeligt at angive at den indsatte har ”erkendt” forholdet, i stedet for blot at henvise til den indsattes ”forklaring” som kan indeholde (og ofte indeholder) mere end en erkendelse.

Jeg går i øvrigt ud fra at fængslet med den anvendte formulering har villet udtrykke at sagens bedømmelse – i det omfang der har været uenighed mellem den indsatte og indberetteren om sagens

faktiske omstændigheder – har beroet på en konkret vurdering, og at man har valgt at lægge vægt på indberetterens forklaring.

I de samme seks sager er det angivet at det ”herefter findes bevist/godtgjort at den indsatte har overtrådt ... ved at ...”.

Selvom det er muligt at identificere de faktiske forhold som beskrivelserne dækker, er en sådan formulering uheldig. For en ordens skyld gør jeg opmærksom på at det er de faktiske forhold som skal bevises, og de beviste forhold som skal kunne henføres under en relevant regel. Jeg går ud fra at fængslet fremover vil være opmærksom på dette forhold, og jeg foretager mig ikke mere vedrørende spørgsmålet.

For det tredje skal notatet indeholde oplysninger om hvilke bestemmelser der anses for overtrådt – med angivelse af loven, bekendtgørelsen eller cirkulæret, samt ved præcis angivelse af §, stk., litra eller nr. etc., jf. vejledningens pkt. 9, pind 4. Det er i den forbindelse anført at det i sager vedrørende indtagelse af euforiserende stoffer vil være tilstrækkeligt at henvise til lov om euforiserende stoffer uden at henvise til bilaget til bekendtgørelsen om euforiserende stoffer idet det ikke i alle tilfælde er muligt at fastslå arten af indtagne stoffer.

Som ”grundlag” for afgørelsen af de sager der er behandlet efter § 8, er der i fire tilfælde henvist til ”jfr. 33, § 19.3” Jeg går ud fra at dette er ment som en henvisning til fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 33, jf. § 19, stk. 3. I tre tilfælde er der henvist til fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 24, og i tre andre tilfælde alene til fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 19, stk. 3.

For så vidt angår forhørssagerne, er der i to tilfælde henvist til at den indsatte har overtrådt fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 33, jf. § 19, stk. 3, i to tilfælde fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 33, jf. § 19, stk. 2, i et tilfælde straffeloven, jf. fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 33, jf. § 19, stk. 2, og i to tilfælde fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 33, jf. § 24.

Fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 33 indeholder hjemlen for ikendelse af straf.

Den indsatte kan ikke overtræde denne bestemmelse, og det er derfor forkert at henvise til den i forbindelse med angivelse af den bestemmelse der anses for overtrådt (bortset fra § 33, pind 3, der samtidig beskriver et gerningsindhold, nemlig unddragelse af den fortsatte strafudståelse). Bestemmelsen skal derimod angives i forbindelse med oplysningen om den afgørelse der træffes – forudsat at afgørelsen er en disciplinærstraf og ikke en anden foranstaltning efter andre regler, jf. nedenfor om vejledningens pkt. 9, pind 5.

Efter fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 19, stk. 3, som der også er henvist til, skal de indsatte overholde de bestemmelser som institutionens leder har fastsat af ordens- og sikkerhedshensyn.

Bestemmelsen indeholder således hjemmel for fastsættelse af regler, men ikke et selvstændigt gerningsindhold.

De indsatte kan derfor heller ikke overtræde denne bestemmelse, men alene de bestemmelser som institutionen har fastsat efter denne bestemmelse. Der må derfor også henvises til disse bestemmelser i forbindelse med angivelsen af de bestemmelser som anses for overtrådt i de konkrete tilfælde.

Efter fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 33, pind 1, kan den indsatte ikendes en disciplinærstraf for overtrædelse af bl.a. samme bekendtgørelsens § 19, stk. 2, og de regler som direktoratet har fastsat i henhold til bl.a. § 24.

I § 19, stk. 2, er det anført at de indsatte i institutionen er undergivet straffelovgivningens regler og skal overholde alle bestemmelser som omfattes heraf.

Selvom det i § 33, pind 1, er angivet at den indsatte kan ikendes en disciplinærstraf for "overtrædelse" af bl.a. § 19, stk. 2, er en henvisning til denne bestemmelse (evt. kombineret med en henvisning til "straffeloven") ikke tilstrækkelig præcis. Det må nærmere præciseres hvilken bestemmelse i straffelovgivningen der sigtes til. For så vidt angår indtagelse af euforiserende stoffer, vil det som anført i vejledningens pkt. 9, pind 4, være tilstrækkeligt at henvise til lov om euforiserende stoffer.

Efter fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 24 fastsætter direktoratet regler om udgang.

De indsatte kan heller ikke overtræde denne bestemmelse, men alene de regler der efter denne bestemmelse er fastsat i udgangscirkulæret, og konkrete bestemmelser der er fastsat i medfør af dette cirkulære.

Idet jeg går ud fra at fængslet i fremtiden vil foretage en mere præcis angivelse af de bestemmelser der anses for overtrådt, jf. vejledningens pkt. 9, pind 4, – og herunder revidere den blanket der anvendes ved behandlingen af § 8-sager – foretager jeg mig i øvrigt ikke mere vedrørende dette forhold.

Notatet skal endelig for det fjerde indeholde en præcis angivelse af hjemlen for den reaktion (straf eller anden foranstaltning) som

disciplinærsagen resulterer i (lov, bekendtgørelse, cirkulære, §, stk., litra eller nr. etc.), jf. vejledningens pkt. 9, pind 5.

Hjemlen for ikendelse af disciplinærstraf findes for så vidt angår afsonere, i straffelovens § 47 og fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 33.

Der må således i sager der udmunder i en disciplinærstraf, henvises til fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 33.

Hvis sagen ikke munder ud i en disciplinærstraf, men i en anden foranstaltning, må der henvises til det relevante retsgrundlag for denne foranstaltning.

I forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Herning har Direktoratet for Kriminalforsorgen udtalt at kravet i vejledningen om at notatet skal opfylde kravet i forvaltningslovens § 24, efter direktoratets opfattelse også omfatter gengivelse af reglerne i cirkulæret, herunder også reglerne om udmålingen af disciplinærstraffen i cirkulærets §§ 2 og 3. Angivelse af hjemmelsgrundlaget ved disciplinærstraf bør således ske ved henvisning til fuldbyrdelsesbekendtgørelsen, jf. §§ 1 og 2 for så vidt angår bøde, og §§ 1 og 3 for så vidt angår strafcelle, i disciplinærstraf-cirkulæret.

Der blev i ni tilfælde anvendt disciplinærstraf i form af bøde. I otte af disse sager (alle § 8-sager) er der henvist til fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 33.

Der burde således i disse tilfælde desuden have været henvist til cirkulærets §§ 1 og 2.

Den sidste sag af de ni hvor der blev ikendt bøde, er forhørs-sagen med forhørsprotokollat nr. 156. Her blev der ikendt en bøde under henvisning alene til disciplinærcirkulærets § 1.

I denne sag burde der omvendt desuden have været henvist til fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 33.

I to forhørssager (forhørsprotokollater nr. 153 og 157) blev der ikendt (betinget) strafcelle under henvisning til disciplinærstraf-cirkulærets § 1, jf. § 3.

Det er en fejl at der ikke herudover er henvist til fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 33.

I de to sager hvor der er tildelt en advarsel, er der korrekt hen-vist til fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 36, stk. 2.

I fem af forhørssagerne er der truffet beslutning om at tilladelse til udgang er tilbagekaldt for en nærmere bestemt periode eller indtil videre (i de tilfælde hvor der samtidig er truffet afgørelse om overførsel til lukket institution). Der er i tre tilfælde henvist til udgangscirkulærets (Direktoratet for Kriminalforsorgens cir-kulære af 18. marts 1986 om udgang til indsatte) § 12, stk 1. I en sag er der desuden henvist til udgangscirkulærets § 4.

I sagen med forhørsprotokollat nr. 158 er der ikke angivet nogen hjemmel for sanktionen.

Jeg går ud fra at den manglende hjemmelshenvisning er en enkeltstående fejl.

I sagen med protokollat nr. 152 er der henvist til § 12 uden nærmere angivelse af hvilken bestemmelse der sigtes til.

Bortset fra at der mangler angivelse af hvilken bestemmelse i § 12 der er tale om, har jeg ingen bemærkninger til disse henvisninger.

For så vidt angår de sager der er behandlet efter § 8, er der i tre tilfælde truffet afgørelse om afkortning af næste udgang på grund af forsinket tilbagekomst i forbindelse med seneste udgang. Der er ikke i de tre sager nogen henvisning til hjemmelen for denne sanktion.

Det er en fejl. Jeg henviser til det ovenfor anførte under pkt. 8.2.4. hvorefter sådanne sager efter min opfattelse må anses som sager om tilbagekaldelse af tilladelse til udgang.

I en sag (forhørsprotokollat nr. 156) blev den indsatte orienteret om at der ville blive udfærdiget en ny strafberegning. Der er ikke i den sammenhæng henvist til nogen hjemmel for denne afgørelse.

Det fremgår af straffelovens § 46, stk. 2, at den tid i hvilken en indsat unddrager sig strafudståelsen, ikke medregnes i straffetiden. Efter strafberegningencirkulærets (Direktoratet for Kriminalforsorgens cirkulære af 23. juni 1973 om beregningen af frihedsstraf og om forhold der midlertidigt afbryder straffuldbyrdelsen) § 8, stk. 2, afbrydes fuldbyrdelsen af straffen når indsatte der har fået tilladelse til udgang, unddrager sig den fortsatte strafudståelse ved at udeblive.

Der burde således i denne sag have været henvist til straffelovens § 46, stk. 2, jf. cirkulærets § 8, stk. 2.

Tre sager omhandler bl.a. overførsel til lukket institution (forhørsprotokollater nr. 152, 155 og 158). I sagen med nr. 152 er der henvist til § 12, stk. 1 og 2, i anbringelses- og overførsels-cirkulæret (Direktoratet for Kriminalforsorgens cirkulære af 29. august 1983 med senere ændringer om anbringelse af personer der er idømt frihedsstraf eller forvaring, og om overførsel af indsatte mellem kriminalforsorgens institutioner), og i sagen med nr. 158 er der henvist til overførsels-cirkulærets § 12, stk. 1.

Efter § 12, stk. 1, kan indsatte i åben anstalt overføres til lukket anstalt hvis fortsat ophold i den åbne anstalt er åbenbart utilrådeligt, og denne bedømmelse helt eller delvist beror på groft disciplinært forhold (nr. 1) eller andre bevislige forhold fra den indsattes side som viser enten at den pågældende ikke kan tilpasse sig forholdene i den åbne anstalt, herunder hvis der skønnes at være fare for undvigelse, eller at der er risiko for uheldig indflydelse på medindsatte (nr. 2).

En korrekt og fuldstændig henvisning til hjemmelsgrundlaget indebærer efter min opfattelse også angivelse af hvilket nr. i bestemmelsen der anses for opfyldt.

I sagen med protokollat nr. 155 er der i høringsskrivelsen til Statsfængslet i Nyborg af 4. oktober 1999 henvist til anbringelses- og overførsels-cirkulærets § 12, stk. 1. I afgørelsen af 5.

oktober 1999 fra Søbysøgård er der imidlertid ikke foretaget nogen henvisning vedrørende afgørelsen om overførsel.

Det er en fejl.

8.2.9.

Af vejledningens pkt. 4 fremgår det at der ved et forhørs begyndelse skal vejledes om fem nærmere opregnede rettigheder. Det drejer sig om retten til at lade sig bistå af andre, retten til aktindsigt i sagsakterne, retten til at udtale sig inden der træffes afgørelse, retten til ikke at godkende forhørslederens referat af sin forklaring og retten til at få udleveret kopi af notatet om disciplinærsagen. Det skal efter vejledningens pkt. 9, pind 7, fremgå af notatet i forhørsprotokollen hvad den indsatte er vejledt om.

Det fremgår i alle de seks sager hvor forhøret er afholdt i Statsfængslet på Søbysøgård, at den indsatte er vejledt i overensstemmelse hermed.

8.2.10.

Efter fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 28, stk. 2, og vejledningens pkt. 13 skal den indsatte vejledes om klageadgangen til Direktoratet for Kriminalforsorgen. I vejledningens pkt. 13 er det angivet at den indsatte skal vejledes om adgangen til at klage over (både) "sagens behandling og afgørelse". Det er samtidig angivet at den indsatte bør opfordres til at sende en eventuel klage gennem anstalten.

I de seks forhørssager der er behandlet i Søbysøgård, fremgår det at den indsatte er orienteret/vejledt om klageadgangen. Det fremgår ikke om den indsatte herunder er blevet vejledt om at der også kan klages over sa-

gens behandling, eller at den indsatte er blevet opfordret til at sende en eventuel klage gennem fængslet.

Idet jeg går ud fra at fængslet fremover er opmærksom på sidstnævnte to forhold, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette punkt.

8.2.11.

Efter vejledningens pkt. 11, sidste afsnit, skal den indsatte orienteres om en eventuel politianmeldelse af det indberettede. Om denne orientering skal der gøres notat i journalen eller i forhørsprotokollen.

Der er så vidt ses kun sket politianmeldelse i en enkelt sag (forhørsprotokollat nr. 155, som vedrørte forsøg på indsmugling af heroin og hash). Dette fremgår af en vedhæftet anmeldelse om besiddelse af euforiserende stoffer til Politimesteren i Odense. Der er ikke gjort notat herom i fængslets høringskrivelse til Statsfængslet i Nyborg af 4. oktober 1999 eller afgørelsen af 5. oktober 1999.

Der er således ikke forholdt i overensstemmelse med vejledningens pkt. 11, sidste afsnit.

8.2.12.

Regler om konfiskation over for afsonere findes i straffelovens § 47, stk. 3. Herefter kan der ske konfiskation af genstande som er ulovligt indført, erhvervet eller tilvirket i anstalten, medmindre genstandene tilhører nogen som ikke er ansvarlig for det ulovlige forhold. Procedurereglerne for behandling af disciplinærsager finder som nævnt under pkt. 8.2.1. ovenfor også anvendelse i forbindelse med konfiskation, jf. fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 37 og disciplinærstrafvejledningens pkt. 12, 4. afsnit.

Ved konfiskation af euforiserende midler gælder endvidere de særlige regler i cirkulære af 18. marts 1994 med senere ændringer om fremgangsmåden med hensyn til konfiskation af euforiserende midler der findes i kriminalforsorgens anstalter og arresthuse.

Blandt de sager som jeg har gennemgået, er der i syv tilfælde truffet afgørelse om konfiskation.

Der er i seks af de syv sager henvist til straffelovens § 47, stk. 3.

I en sag er der henvist til straffelovens § 27, stk. 3 (forhørsprotokollat nr. 153).

Jeg går ud fra at der er tale om en slåfejl.

Som omtalt ovenfor under pkt. 8.2.4. blev der i tre af § 8-sagerne truffet afgørelse om konfiskation. I yderligere en sag (nr. 185) fremgår det alene at den indsatte har vedtaget en bøde på kr. 30 for at have været i besiddelse af ca. 5 gram pot.

Jeg beder fængslet oplyse om der i dette tilfælde blev foretaget konfiskation, og i benægtende fald hvorfor ikke. Hvis der blev foretaget konfiskation i sagen, beder jeg fængslet om at redegøre for om den indsatte ved sin underskrift på notatet kan antages også at have erklæret sig indforstået med at også denne del af sagen blev behandlet efter § 8, dvs. uden at få lejlighed til at udtale sig til sagen.

Sagen med forhørsprotokollat nr. 155 drejede sig om forsøg på indsmugling af heroin og hash. Der blev som tidligere omtalt foretaget politianmeldelse for besiddelse af de euforiserende stoffer. Det fremgår af an-

meldelsen af stofferne var vedlagt anmeldelsen. Der ses imidlertid ikke at være truffet afgørelse om konfiskation.

Jeg beder fængslet om en udtalelse om dette forhold.

Blandt de rapporter som i øvrigt ikke er indgået i min gennemgang, findes en indberetning (nr. 278) om fund af en kniv. Af en påtegning på rapporten fremgår det at der er sket konfiskation den 1. oktober 1999. Der foreligger imidlertid så vidt ses ikke nogen afgørelse i sagen.

Jeg beder fængslet nærmere redegøre for denne sag.

8.2.13

Efter fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 34, stk. 1, er den disciplinære myndighed hos institutionens leder eller den han bemyndiger til på sit ansvar at udøve den.

I alle syv forhørssager er forhøret afholdt og afgørelse truffet af en overvagtmaster. Det fremgår endvidere at en overvagtmaster har truffet afgørelse i fire af de sager der er afsluttet uden afholdelse af forhør (sagerne med nr. 180, 181, 183 og 185). De fire sager omfatter alle spørgsmål om konfiskation af alkohol/euforiserende stoffer. For så vidt angår de resterende seks § 8-sager, fremgår alene den fortrykte stillingsbetegnelse ”funktionær”, og jeg går derfor ud fra at disse sager er behandlet af fængselsfunktionærer. Det drejer sig i alle seks tilfælde om sager vedrørende udeblivelse fra optælling eller for sen tilbagekomst fra udgang.

Jeg beder fængslet om at oplyse hvem der er bemyndiget til at behandle og træffe afgørelse i disciplinærsager. Jeg beder desuden om oplysning om der internt er fastsat retningslinier for udøvelsen af disciplinærmyndigheden, herunder om der gælder forskellige retningslinier om kompetence afhængigt af sagernes indhold og/eller den påtænkte reaktion.

Vedrørende sagerne om tilbagekaldelse af tilladelse til udgang (herunder også sagerne hvor der er truffet afgørelse om afkortning af næste udgang på grund af for sen tilbagekomst) bemærker jeg at efter § 13, stk. 1, i direktoratets cirkulære af 18. marts 1986 om udgang til de indsatte træffes bestemmelse om tilbagekaldelse af en tilladelse til udgang på grundlag af de foreliggende indberetninger.

”Institutionens leder” afgør om det af hensyn til klarlæggelse af sagens omstændigheder er påkrævet at indhente yderligere indberetninger eller foretage afhøring af personale eller indsatte.

Vedrørende sagerne om overførsel til lukket anstalt bemærker jeg at det fremgår af § 13, stk. 1, i direktoratets cirkulære af 29. august 1983 med senere ændringer om bl.a. overførsel af indsatte mellem kriminalforsorgens institutioner at ”institutionens leder” afgør om overførsel i henhold til § 12 (overførsel fra åben til lukket anstalt) træffes på grundlag af de foreliggende indberetninger, eller om det af hensyn til klarlæggelse af sagens omstændigheder er påkrævet at indhente yderligere indberetninger eller foretage afhøring af personale eller indsatte.

Efter min opfattelse fremgår det vedrørende begge reaktioner (tilbagekaldelse af udgangstilladelse og overførsel til lukket anstalt) – forudsætningsvis – at kompetencen til at træffe afgørelse i sådanne sager tilkommer institutionens leder.

Jeg har i forbindelse med min inspektion af Statsfængslet på Kragshovede bedt direktoratet om udtalelser til spørgsmålene om hvem der har kompetencen til at træffe afgørelse om henholdsvis tilbagekaldelse af tilladelse til udgang og overførsel fra åben til lukket anstalt. Jeg har endnu ikke modtaget svar fra direktoratet.

Jeg foretager mig på dette grundlag ikke på nuværende tidspunkt mere vedrørende de nævnte spørgsmål i relation til inspektionen af Statsfængslet på Søbysøgård.

8.2.14

Efter fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 38, stk. 1, kan den indsatte pålægges at betale erstatning "for skadeforvoldelse, som han efter almindelige erstatningsregler er ansvarlig for, herunder såvel skade på person som beskadigelser af institutionens bygninger, maskiner, inventar, bøger, arbejds- og undervisningsmaterialer og andre genstande, der tilhører institutionen." Pligten kan pålægges samtidig med en disciplinærstraf, jf. vejledningens pkt. 12. Erstatningsbeløbet kan indeholdes i arbejdspenge og løsladelsesbeløb, jf. fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 38, stk. 2.

Reglerne om sagsbehandling for disciplinærsager finder tilsvarende anvendelse.

Blandt de rapporter jeg modtog om disciplinærsager, var en indberetning af 5. oktober 1999 vedhæftet en erstatningsrapport (rapporter nr. – vist nok – 321 og 322). Indberetningen og erstatningsrapporten vedrører konstatering af at en indsat der er bortgået, har tegnet med tusch på vægge og dør på stuen. Statsfængslets erstatningskrav er opgjort til kr. 500.

Blandt rapporterne om disciplinærsager var endvidere en indberetning af 7. oktober 1999 (nr. 286) om bortgang fra Søbysøgård.

Jeg beder fængslet om at oplyse hvad der videre er sket i de to sager.

9. Opfølgning

Jeg beder om at fængslet sender de udtalelser mv. som jeg har bedt om, tilbage gennem Direktoratet for Kriminalforsorgen, som jeg ligeledes beder om en udtalelse.

10. Underretning

Denne rapport sendes til Statsfængslet på Søbysøgård, Direktoratet for Kriminalforsorgen, Folketingets Retsudvalg og de indsatte i statsfængslet.

Inspektionschef
Lennart Frandsen